

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

PROGRESĪVĀ BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS SODA IZPILDES SISTĒMA

BAKALAURA DARBS

Autors: Gerda Tomsone-Kizeva

Studenta apliecības Nr.: gt19004

Darba vadītājs: Lekt. Mg. iur. Evija Vīnkalna

RĪGA 2022

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba temats ir “Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpildes sistēma.”

Brīvības atņemšanas soda izpilde tiek īstenota atbilstoši progresīvai soda izpildei, kas izpaužas režīma pakāpeniskā mīkstināšanā vai pastiprināšanā un notiesāto pārvietojot no viena veida cietuma uz citu, ņemot vērā laiku, kāds ir pavadīts sākotnējā soda izciešanas režīma pakāpē, kā arī notiesāto uzvedību. Progresīvā soda izpilde pamatojas arī uz notiesāto diferencētu sadalījumu ieslodzījuma vietās.

Darba mērķis ir izpētīt brīvības atņemšanas jēdzienu un tā saturu, kā arī izpētīt vēsturisko attīstību, izpētīt progresīvās brīvības atņemšanas soda izpildes sistēmu Latvijas ieslodzījuma vietās, noskaidrot brīvības atņemšanas soda progresīvās izpildes sistēmas regulējumu ārvalstīs.

Lai tiktu sasniegts izvirzītais darba mērķis darba autore ir izvirzījusi šādus uzdevumus: 1) izpētīt brīvības atņemšanas soda būtību un jēdziena saturu, kā arī tā vēsturisko attīstību, 2) izpētīt, kā tiek īstenota progresīvā soda izpilde Latvijas ieslodzījuma vietās, 3) izpētīt brīvības atņemšanas un progresīvās soda izpildes sistēmas īstenošanu Latvijā un ārvalstīs.

Pētījuma rezultātā darba autore secināja, ka, lai arī ir veikti uzlabojumi progresīvās brīvības atņemšanas soda izpildes sistēmā attiecībā uz pakāpju maiņu, kad no Latvijas Sodū izpildes kodeksa tika izslēgta slēgtā cietuma vidējā pakāpe, tik un tā ir novērojamas problēmas, piemēram, sievietēm par smagu vai sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu ir iespēja ātrāk iegūt iespēju tikt pirms termiņa atbrīvotām no soda izciešanas, īslaicīga brīvības atņemšanas iestādes atstāšana nav iespējama tiem notiesātajiem, kuri atrodas daļēji slēgtā un slēgtā cietuma režīma zemākajā pakāpē. Kā arī ir paredzēts no trīs cietumu veidiem pāriet uz diviem, proti, atklāto un slēgto, izslēdzot daļēji slēgto cietumu.

Atslēgas vārdi: progresīvā soda izpilde, notiesātais, cietums, režīms, uzvedība, brīvības atņemšana.

ANNOTATION

The subject of bachelor's thesis is "The progressive imprisonment sentence enforcement."

The execution of imprisonment is implemented out according to progressive execution of sentence, which occurs by softening the penal mode or enforcing it and by transferring the convicted person from one prison to another based on the time spent in the initial penal serving regime, as well as the behavior of the convicted. Progressive execution of sentence is also based on a differentiated distribution of convicts in prisons.

The aim of the work is to explore the concept of the execution of imprisonment sentence, as well as historical development, to clarify how the progressive execution of imprisonment sentence in Latvia prisons is being implemented and investigate the regulation of progressive enforcement system of imprisonment sentence abroad.

To achieve the aim of the work author has set the following tasks: 1) find out the content of the execution of imprisonment sentence, as well as the development, 2) find out the implementation of the progressive imprisonment sentence enforcement in Latvian prisons, 3) find out the difference in Latvia's regulation compared with the foreign regulation.

As a result of the work, the author concluded that although improvements have been made to the progressive imprisonment sentence enforcement as regards the change of grades, when the average grade of closed prison was excluded from the Latvian Penitentiary code still there are problems in this system, for example, women who have committed a serious or particularly serious crime have the opportunity to be released earlier, it is not possible for those convicts who are in the lowest grade of the semi-closed and closed prison to leave the prison temporarily. It is also planned to move from three types of prisons to two, open and closed, to the exclusion of semi-closed prisons.

Key words: the progressive imprisonment sentence enforcement, convict, prison, regime, behavior, imprisonment.

SATURS

IEVADS	5
1. BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS SODA IZPILDES BŪTĪBA	7
1.1 Soda un brīvības atņemšanas soda izpildes vēsturiskās attīstības raksturojums.....	7
1.2. Brīvības atņemšanas soda jēdziens, tā piemērošana un brīvības atņemšanas iestādes Latvijā	12
2. PROGRESĪVĀS BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS SODA IZPILDES BŪTĪBA UN TĀ ĪSTENOŠANA LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETĀS	17
2.1. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Latvijā	17
2.2. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde slēgtajos cietumos	28
2.3. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde daļēji slēgtajos cietumos	33
2.4. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde atklātajos cietumos.....	36
3. PROGRESĪVĀS BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS SODA IZPILDES SALĪDZINĀJUMS AR ĀRVALSTĪM.....	38
3.1 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Igaunijā	38
3.2 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Vācijā	41
3.3 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Norvēģijā	44
3.4 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Īslandē	46
KOPSAVILKUMS	51
PIELIKUMS	59

IEVADS

Brīvības atņemšana ir bargākais sods ne tikai Latvijas sodu sistēmā, bet arī bakalaura darbā pēfītājās ārvalstu sodu sistēmās, līdz ar to tas lielā mērā ierobežo personu gan tiesību, gan brīvības ziņā. Personas ievietošana brīvības atņemšanas iestādē nav ar mērķi atbēbties personai, bet gan “sodīt to par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu,”¹ kā arī “nodrošināt resocializāciju un tiesisku uzvedību pēc soda izciešanas.”² Progresīvās soda izpildes sistēma dod iespēju pārvietoties pa cietumu režīma pakāpēm, panākot sev plašāku tiesību apjomu un pat iespēju uz pirmstermiņa atbrīvošanu. Taču arī šai sistēmai ir savas nepilnības, par to liecina salīdzinoši mazais notiesāto skaits, kuriem ir piemērota režīmu mīkstināšana,³ sievietēm par tīša nozieguma izdarīšanu ir iespēja ātrāk pretendēt uz pirmstermiņa atbrīvošanu no soda izciešanas. Kā arī novecojošā cietumu infrastruktūra un nepietiekamais budžets, kas tiek atvēlēts cietumu sistēmai, var būt iemesls šīs sistēmas nepilnībām. Lai šo problēmu novērstu, jāpēta ārvalstu regulējums un ieguldījums progresīvās brīvības atņemšanas sodu izpildes sistēmā, kā arī ir nepieciešams lielāks finansiālais ieguldījums, lai varētu turpināt strādāt pie jaunu cietumu izveides, kā tas šobrīd tiek darīts Liepājā, kas atbilstu nepieciešamajām prasībām un uzlabotu resocializācijas procesam nepieciešamos apstākļus. Arī ir jāpārskata jautājums par tiesību piešķiršanu, piemēram, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 49.² panta pirmā daļa, kas neparedz notiesātajiem, kuri atrodas daļēji slēgtā un slēgtā cietuma režīma zemākajā pakāpē, iespēju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādi, kā arī īstenot plānotās izmaiņas, proti, slēgt daļēji slēgto cietumu, tā vietā atstājot atklāto un slēgto cietumu.

Darba autore bakalaura darbā ir izpētījusi šādus jautājumus: kāds ir brīvības atņemšanas soda jēdziens un tā saturs, kāda ir brīvības atņemšanas soda vēsturiskā attīstība, kā notiek progresīvās soda izpildes sistēmas īstenošana Latvijā, kā brīvības atņemšanas progresīvā soda izpilde tiek noteikta citās valstīs un kādas ir šo valstu regulējuma atšķirības ar Latvijā noteikto.

Darba izstrādei darba autore ir izvirzījusi šādus mērķus: izpētīt brīvības atņemšanas jēdzienu un tā saturu, kā arī izpētīt tā vēsturisko attīstību, izpētīt progresīvās brīvības atņemšanas

---

¹ Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums> [aplūkots 30.04.2022].

² Latvijas Sodu izpildes kodekss: LV likums. Pieņemts 23.12.1970. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss> [aplūkots 30.04.2022.].

³ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par notiesāto režīma maiņu 2019., 2020., 2021.gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 3. pielikumu.

soda izpildes sistēmu Latvijā, noskaidrot brīvības atņemšanas progresīvo soda izpildes regulējumu ārvalstīs.

Lai sasniegtu minētos mērķus, darba autore ir izvirzījusi šādus uzdevumus: 1) analizēt brīvības atņemšanas soda būtību un jēdziena saturu, kā arī vēsturisko attīstību; 2) izpētīt, kā tiek īstenota progresīvā soda izpilde Latvijas ieslodzījuma vietās, proti, atklātajā, daļēji slēgtajā un slēgtajā cietumā; 3) izpētīt brīvības atņemšanas un progresīvās soda izpildes sistēmas īstenošanu Latvijā un ārvalstīs.

Darbā tika izmantotas šādas zinātniski pētnieciskās metodes: vēsturiskā pētīšanas metode tika izmantota, lai aplūkotu brīvības atņemšanas soda vēsturisko attīstību, analītiskā metode tika izmantota, lai izpētītu dažādus juridiskās literatūras avotus, normatīvos aktus, kuru rezultātā tika izdarīti secinājumi, salīdzinošā metode tika izmantota, lai salīdzinātu brīvības atņemšanas regulējumu Latvijā un ārvalstīs, statistiku saistībā ar progresīvo soda izpildi, kā arī Latvijas Soda izpildes kodeksa normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmei.

Bakalaura darbs sastāv no titullapas, anotācijas, satura, ievada, trīs nodaļām, kopsavilkuma, izmantoto avotu saraksta un pielikuma. Pirmajā nodaļā tiek apskatīta brīvības atņemšanas vēsturiskā attīstība, brīvības atņemšanas soda jēdzieniskais saturs, tā regulējums normatīvajos aktos un brīvības atņemšanas iestādēs Latvijā. Otrajā nodaļā tiek apskatīta progresīvās brīvības atņemšanas soda izpildes sistēmas būtība un tās piemērošana slēgtajos, daļēji slēgtajos un atklātajos cietumos. Trešajā nodaļā tiek apskatīta brīvības atņemšanas progresīvā soda izpilde Igaunijā, Vācijā, Norvēģijā, Īslandē un Čehijas Republikā, kā arī minēto valstu regulējuma salīdzinājums ar Latvijā noteikto.

Darba gaitā tika pētīta dažāda veida juridiskā literatūra, piemēram, Krūmiņš E., Pokšāns S. "Brīvības atņemšanas soda izpilde," Zahars V. "Kriminālsodu izpildes tiesības," normatīvie akti, kā Latvijas Soda izpildes kodekss, Krimināllikums, ārvalstu normatīvie akti – Igaunijas Ieslodzījuma likums (*Imprisonment act*), Īslandes Soda izpildes likums (*Execution of Sentences Act*) u.c.

1. BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS SODA IZPILDES BŪTĪBA

1.1 Soda un brīvības atņemšanas soda izpildes vēsturiskās attīstības raksturojums

“Sods ir viena no agrākām sociālās dzīves parādībām, un šā institūta evolūcija uzskatāma par vienu no spēcīgākajiem faktoriem tiesību attīstībā.”⁴ “Jau kopš seniem laikiem cilvēki ir apzinājušies, ka izdarot dažāda veida noziedzīgus nodarījumus, ir jā soda. Vēsture pierāda, ka soda evolūcija dažādos laikmetos ir bijusi ļoti sarežģīta. Sods kā tāds, izpratne par tā mērķi, uzdevumiem un izpildes veidiem gadsimtu gaitā ir būtiski mainījusies.”⁵ Lai arī ir iespējams apgalvot, ka vainīgās personas sodīšana ir bijusi aktuāla jau kopš cilvēces sākumiem un ka “sods ir viena no agrākām sociālās dzīves parādībām, ko var uzskatīt par vienu no spēcīgākajiem faktoriem tiesību attīstībā”,⁶ tomēr tieši brīvības atņemšana kā viens no soda veidiem ir attīstījusies pakāpeniski. Kā viens no iemesliem minams šis piemērs, “kamēr cilvēki nemācēja rakstīt un līdz ar to nepastāvēja rakstīti likumi, viņi vadījās pēc ieraduma tiesībām jeb normām, kuras noteica sodāmo rīcību listi un atbilstošus soda mērus.”⁷ Toties “vēlāk, attīstoties civilizācijai un rodoties rakstībai, cilvēku kopdzīves normas un noteikumi tika kodificēti, bet sabiedrības akceptētais sods par pārkāpumu izteikts ar attiecīgu likuma pantu.”⁸ “Soda veida izvēle un tā reāla piemērošana ir cieši saistīta ar nācijas morāli, sirdsapziņu, kultūru, tradīcijām, mentalitāti, politiku un ekonomiku.”⁹ Darba autore secina, ka līdz ar sabiedrības attīstību un uzskatu maiņu, brīvības atņemšanas sods ir ieguvis citādāku nozīmi, proti, nostiprinot šo soda veidu ar rakstītām tiesību normām, netiek pieļauta patvaļa un to nevar piemērot tikai balstoties uz sajūtām un sirdsapziņu.

Sods ir cieši saistīts ar morāli, tas vienmēr iekļaujas pastāvošās morāles principos, vienlaikus ietekmējot un veidojot tos. Profesors A. Krugļevskis (1886–1964) uzskatīja, ka

---

⁴ Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 48.lpp.

⁵ Škavronka D. Progresīvā brīvības atņemšanas soda izpilde. Jurista Vārds, 28.06.2016, nr.26 (929). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/268891-progresiva-brivibas-atnemsanas-soda-izpilde/> [aplūkots 02.02.2022.].

⁶ Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 48.lpp.

⁷ Krūmiņš E., Pokšāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996, 95.lpp.

⁸ Ibid.

⁹ Zahars V. Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu klasifikācija Latvijas cietumu reformas kontekstā. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1997, 17.lpp.

“krimināltiesiska sodu sistēma atbilst tautas kultūras attīstībai. Mainoties kultūras izpratnei, celsies tiesiskās apziņas līmenis un zudīs tieksmes izdarīt noziedzīgu nodarījumu.”¹⁰ Darba autore piekrīt šim apgalvojumam, jo, atskatoties vēsturē, var secināt, ka, gadiem ejot, ir mainījušies uzskati, tajā skaitā arī uzskati par soda jēdzienu. Tā pamatā ir tas, ka attīstās sabiedrība, tās uzskati un izpratne par sabiedrībā pastāvošām morāles normām.

Par soda mērķi tiek izteikti vairāki viedokļi, piemēram, ka “soda pamatideja ir piespiešana, kas piemērojama personai, kura atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tā nenovēršamība rada psihisku iedarbību, bet piemērošana galvenokārt fizisku iedarbību. Tādēļ jebkurš sods ir vērst uz kādu no vainīgajiem piederošu labumu ierobežošanu vai atņemšanu”.¹¹ Normatīvajos aktos, piemēram, Krimināllikuma 35. pantā kā soda mērķis ir noteikts: “1) aizsargāt sabiedrības drošību; 2) atjaunot taisnīgumu; 3) sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu; 4) resocializēt sodīto personu; 5) panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.” Kriminālsodu politikas koncepcijā soda mērķis ir definēts līdzīgi kā Krimināllikumā, proti, ka sods ir “ar mērķi: atjaunot taisnīgumu; novērst noziedzīgu nodarījumu recidīvu; aizsargāt sabiedrisko drošību; atturēt citus cilvēkus no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas; resocializēt notiesāto personu”.¹² Darba autore uzskata, ka soda mērķis ir gan personai ierobežot vai atņemt tai piederošus labumus, gan arī panākt, lai personai ir iespēja resocializēties un nākotnē neizdarīt jaunus noziedzīgus nodarījumus, un tādējādi parādīt citām personām, kāds var būt noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultāts, tādā veidā panākot likuma ievērošanu ne tikai no personām, kuras to kādreiz ir pārkāpušas, bet arī no pārējās sabiedrības. Arī soda progresīvās izpildes mērķis sevī iekļauj to, ka ir jāpanāk soda izpildes režīma atbilstība gan notiesātā uzvedībai, gan resocializācijas pakāpei.

“Kaut gan cietumi bija pazīstami jau senajā Ēģiptē un Ķīnā, līdz pat vēlīnajiem viduslaikiem Eiropā tie nav uzskatāmi par soda izpildes vietām, jo cietumsods pēc to laiku likumiem vispār nebija paredzēts.”¹³ “Sabiedrība un senie juristi cietumu uzskatīja par pārāk

---

¹⁰ Banga E. Soda politika kā brīdinājums. Jurista Vārds, 03.01.2006, nr.1 (404). Pieejams: [https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/124984-sodu-politika-ka-bridinajums/](https://juristavards.lv/datubazes.lanet.lv/doc/124984-sodu-politika-ka-bridinajums/) [aplūkots 02.01.2022.].

¹¹ Lodočkina E. Par alternatīvām brīvības atņemšanai nepilngadīgajiem. Jurista Vārds, 30.06.2002, nr.15 (248). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/64814-bpar-alternativam-brivibas-atnemsanai-nepilngadigajiem/> [aplūkots 02.01.2022.].

¹² Par Kriminālsodu politikas koncepciju. Apstiprināta ar Ministru kabineta 09.01.2009. rīkojumu nr.6. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/186355-par-kriminalsodu-politikas-koncepciju> [aplūkots 02.01.2022.].

¹³ Krūmiņš E., Poškāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996, 48.lpp.

maigu un tāpēc nederīgu ieroci cīņā ar noziedzību.”¹⁴ Darba autore šim viedoklim nepievienojas, jo tieši brīvības atņemšanas sods personu ietekmē visvairāk, proti, ierobežo to tiesību ziņā. “Cietumus galvenokārt izmantoja kā iepriekšējā ieslodzījuma vietas, lai pēc tam noziedznieku izvestu laukumā un uzstieptu uz moku rata vai sacirstu gabalos.”¹⁵ Taču var secināt, ka jau tad pastāvēja uzskats, ka personu pirms tai tiek izdarīts publisks nāves sods ir jāiesloga, līdz ar to tika likti pamati cietumiem un arī brīvības atņemšanas sodam, taču personu tur neieslodzīja, lai tai izpildītu sodu, tāpēc nevar runāt par brīvības atņemšanas soda mērķi, kāds tas ir mūsdienās. Kā arī tika uzskatīts, ka cietums ir pārāk maigs soda veids, taču šobrīd brīvības atņemšanas sodu var uzskatīt par efektīvu, jo notiesātie cietumā ne tikai izcieš sodu, bet arī cenšas sevi izmainīt.

“Pakāpeniski cietumi pārtapa par soda izciešanas iestādēm, jo sāka dominēt pozitīvs uzskats, ka noziedznieku var labot un pielāgot dzīvei sabiedrībā. Džons Hovards (*Johan Winston Howard (1939)*) ļaundaru ierobežošanu uzskatīja par nepietiekamu, jo cilvēku griba esot ļauna un tāpēc tā jālauž.”¹⁶ Pēc darba autores domām, ir pamatoti uzskatīt, ka nepietiek tikai ar to, ka personas, kuras ir izdarījušas noziedzīgus nodarījumus, tiek ierobežotas un tām soda izciešanas laikā netiek pievērsta nekāda uzmanība, jo šādam sodam nebūs nekādas efektivitātes un notiesātā persona pēc atgriešanās sabiedrībā var kļūt tikai ļaunāka, kas var būt par iemeslu atkārtotiem noziedzīgiem nodarījumiem. “Brīvības atņemšana kā soda veids likumkrājumos tika ieviests pakāpeniski. Kārlis Lielais 813. gadā deva rīkojumu piemērot cietuma sodu augstmaņu dzimtu pārstāvjiem, jo kautrējās tos sodīt ar nāvi. Par brīvības atņemšanu kā soda veidu vispārējos vilcienos runāts Anglijas Lielajā Brīvības hartā (1215), bet plaši pazīstamajā “Karolīnā”, kas stājās spēkā 1532. gadā ieslodzījums cietumā kā parastā nāves vai miesas soda aizvietotājs bija paredzēts tikai vienā gadījumā. Krievijā brīvības atņemšana kā patstāvīgs soda veids parādījās tikai Ivana Bargā laikā viņa “suģebņikā”. Vēlāk 1649. gada likumkrājumā, tas kā sankcija ir jau paredzēta 40 sodāmu nodarījumu gadījumos.”¹⁷ Darba autore secina, ka nežēlīgie nāves sodi pakāpeniski tiek aizstāti ar brīvības atņemšanu, kā arī to sāk iekļaut normatīvajā regulējumā un tiek likti pamati šīs sistēmas attīstībai. Tāpat šo soda veidu vairs nepiemēro tikai augstmaņiem.

---

¹⁴ Škavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds, 14.12.2010., nr.50 (645). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/222609-no-taliona-principa-lidz-resocializacijai/> [aplūkots 02.01.2022.].

¹⁵ Krūmiņš E., Pokšāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996, 48.lpp.

¹⁶ Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 46.lpp.

¹⁷ Krūmiņš E., Pokšāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996, 48.lpp.

“Uzskats, ka pirmais modernas ievirzes cietums, kas balstījās uz nepārprotami skaidri izteiktu noziedznieka resocializācijas ideju, atklāts 1595.gadā Amsterdamā. Amsterdamas vīriešu cietumu jeb pārmācības namu, kur sākumā bija nodaļa arī sievietēm, iekārtoja agrākajā sieviešu klosterī.”¹⁸ “Šādā cietumā valdīja stingra kārtība un administrācija ar dažādām metodēm centās panākt ieslodzīto labošanu ar darba palīdzību. Darbs bija obligāts un tika arī atalgots.”¹⁹ Darba autore secina, ka jau ar pirmo modernās ievirzes cietumu tiek likti pamati idejai, ka ir nepieciešams nodalīt notiesātos pēc dzimuma, kā arī redzams viens no resocializācijas līdzekļiem – nodarbinātība. “1597.gadā tika izveidots cietums arī sievietēm, un tas tika dēvēts par “vērpēju namu”, un, līdzīgi kā vīriešu cietumā, ieslodzītās sievietes tika nodarbinātas.”²⁰ Darba autore secina, ka neilgi pēc vīriešu cietumu izveides radās ideja, ka ir nepieciešams nodalīt vīriešu un sieviešu cietumus. “Blakus vīriešu cietumam 1603.gadā atvēra tā saukto slepeno jeb “Seperātu pārmācības namu”, kas bija paredzēts turīgu pilsoņu nepakalausīgajiem dēļiem, ar kuriem vecāki vai parastās audzināšanas iestādes vairs netika galā. Tas bija samērā stingra režīma ieslodzījums ar skolas mācībām, reliģisko audzināšanu un zināmu fiziskā darba slodzi. Šajā iestādē ievietoja pēc vecāku lūguma. Daži autori uzskata, ka šī Amsterdamas cietuma nodaļa, kas domāta nepilngadīgo palaišanu labošanai un audzināšanai, vērtējama kā mūsdienu audzināšanas iestāžu nepilngadīgajiem pirmsākumi.”²¹ Darba autore vēlas norādīt, ka atšķirībā no mūsdienu sistēmas, 1603.gada “Seperātu pārmācības namā” tika ievietoti tikai turīgu pilsoņu nepilngadīgie dēļi pēc to vecāku lūguma. Taču darba autore piekrīt, ka šī cietuma nodaļa ir pirmsākumi audzināšanas iestādēm nepilngadīgajiem, jo arī šobrīd tiek uzsvērts, ka, piemēram, nepilngadīgajiem ir nepieciešama izglītība, un tiek uzraudzīts, ka nepilngadīgie ievēro disciplīnu.

Nav plaši sastopamas cietumu definīcijas, piemēram, jēdziena skaidrojumu dod ASV zinātnieks E. Hofmanis (1952), proti: “Cietums – totāla iestāde, kurā kāds cilvēku kontingents uz ilgāku laiku ir izolēts no sabiedrības ar mērķi iespējami īsā laikā iemācīt principiāli jaunas sociālās uzvedības formas, pāraudzināt šos cilvēkus un pasargāt sabiedrību no attiecīgā

---

¹⁸ Krūmiņš E., Pokšāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996, 52. lpp.

¹⁹ Škavronska D. Progresīvā brīvības atņemšanas soda izpilde. Jurista Vārds, 28.06.2016., nr. 26 (929). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/268891-progresiva-brivibas-atnemsanas-soda-izpilde/> [aplūkots 02.01.2022.].

²⁰ Ibid.

²¹ Krūmiņš E., Pokšāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996, 52.lpp.

kontingenta neprognozējamās deviantās rīcības, kas var apdraudēt citus cilvēkus un sabiedrību.”²² Darba autore vēlas norādīt, ka šī definīcija ir salīdzinoši plaša un jau vairāk attīsta mūsdienu ieslodzījuma iestādes būtību un sasniedzamo mērķi, proti, ka vēlas iemācīt jaunas sociālas normas, lai, atgriežoties sabiedrībā, šīs personas nepadraudētu tos, kuri atrodas ārpus ieslodzījuma iestādes, un spētu iekļauties sabiedrībā, pilnvērtīgi dzīvojot savu dzīvi. Salīdzinājumā ar E. Hofmaņa piedāvāto definīciju Kembridžas vārdnīca sniedz īsu un kodolīgu cietuma definīciju, proti, “cietums ir ēka, kurā par piespriedu sodu ir spiesti dzīvot noziedznieki”.²³ Šī definīcija dod tikai skaidrojumu par cietuma ēku un tās nozīmi, nevis par to, kāds ir cietuma mērķis. Vēl tiek dota šāda cietumu definīcija, proti, “cietumi ir deviantās uzvedības korekcijas iestādes ar samērīgiem notiesātās personas rīcības brīvības ierobežojumiem, kas vērsti uz sabiedrības, cietuma, citu notiesāto un personāla drošības garantēšanu, kā arī daudzveidīgu sociālās rehabilitācijas programmu izpildi nolūkā labot notiesāto personu un palīdzēt tai atgriezties sabiedrībā.”²⁴ Darba autore piekrīt šai definīcijai, jo tā atklāj gan cietuma būtību, gan arī mērķi, kāpēc notiesātā persona tiek ievietota cietumā, kā arī tiek uzsvērts ne tikai tas, ka lai tiktu panākta efektīva soda izpilde, ievietojot notiesāto personu cietumā, tiek ierobežotas tās, bet arī tiek uzsvērtā personāla drošības garantēšanu, kas ir ne mazāk svarīgs uzdevums, jo personāls, pildot savus darba pienākumus, atrodas salīdzinoši bīstamākos apstākļos.

“Tomēr šīs progresīvās brīvības atņemšanas soda izpildes idejas turpmākajos gados Eiropā tika ignorētas. Kopumā vēsture liecina, ka sabiedrība ir izmēģinājusi dažādus cietumu modeļus – no reformatoriem 19. gadsimta sākumā, kad tika praktizēta ideālas “cietuma sabiedrības” izvēle, līdz disciplinārajam darba modelim ar ieslodzīto kā lēta darbaspēka ekspluatāciju 20. gadsimtā, kad valdīja uzskats, ka galvenais ieslodzītā labošanas līdzeklis ir saspringts darbs.”²⁵ Šī dažādo modeļu izveide un to īstenošana ir likusi pamatus mūsdienu sistēmai, kā arī no saspringta darba kā vienīgo labošanas līdzekli, pārejot uz resocializāciju, kuras viens no līdzekļiem ir nodarbinātība.

Latvijā “1937.gadā ar tieslietu ministra rīkojumu ieviestais “Ieslodzījuma vietu reglaments” detalizētāk paskaidroja progresīvās sistēmas kārtību un režīma noteikumus katrā

²² Zahars V. Kriminālsodus un to izpildi vērtējot. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 38.lpp.

²³ Cambridge Dictionary. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/prison> [aplūkots 05.05.2022.].

²⁴ Zahars V. Kriminālsodu un to izpildi vērtējot. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2003, 39.lpp.

²⁵ Škavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds. 14.12.2010., nr.50 (645). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/222609-no-taliona-principa-lidz-resocializacijai/> [aplūkots 02.01.2022.].

pakāpē. Pamatojoties, uz desmit gadu pieredzi, šai reglamentā progresīvā sistēma tika jūtami pārveidota. Jaunie noteikumi paredzēja iepriekš praktizētās trīs režīma pakāpes, turklāt tika ieviesta arī ceturta – disciplinārā pakāpe. Soda izciešana notiesātajiem bija jāuzsāk zemākajā pakāpē, izņemot tās personas, kurām pēc soda izciešanas draudēja ievietošana drošības ieslodzījumā vai darba namā. Pēdējiem soda izciešana bija jāiesāk ar disciplināro pakāpi. Šāda noteikuma motīvs bija ietekmēt notiesātos un likt viņiem saprast, ka nozieguma atkārtšanas gadījumā viņus cietumā sagaida daudz bargāks režīms”.²⁶ Darba autore secina, ka laika gaitā ir mainījušās režīma pakāpes, proti, kādreiz bija arī disciplinārā pakāpe, taču tagad vairs ir palikušas tikai divas pakāpes – zemākā un augstākā.

1.2. Brīvības atņemšanas soda jēdziens, tā piemērošana un brīvības atņemšanas iestādes Latvijā

“Pēc būtības kriminālsodu politikas koncepcija vispār ir veidota tā, lai šī politika spētu nodrošināt efektīvu valsts reakciju uz noziedzīgiem nodarījumiem, sekmēt personu tiesisku uzvedību un noziedzīgu nodarījumu novēršanu, kā arī nodrošināt atbilstību starp valsts vārdā piemērojamo represiju, valsts un indivīdu interesēm.”²⁷ “Sods ar brīvības atņemšanu – kā viens no sodu veidiem – ir valsts institūciju reakcija uz noziegumu, liekot vainīgajam ciest nebrīvē, respektīvi, liedzot notiesātajam brīvi rīkoties ar katra cilvēka otru augstāko sociālo vērtību – brīvību un atlīdzināt nodarīto zaudējumu.”²⁸ Darba autore pievienojas, ka uz brīvības atņemšanu kā soda veidu var attiecināt, ka tā ir valsts reakcija uz noziedzīgiem nodarījumiem, par kuriem persona ir jāierobežo brīvības ziņā, lai tiktu novērsti atkārtoti noziedzīgi nodarījumi un panākta personas tiesiska uzvedība. Kā arī ierobežojot notiesāto, tiek pasargāta sabiedrība. “Mūsdienās brīvības atņemšanas sodu pamatoti var uzskatīt par bargāko. No pašas soda būtības jau ir saprotams, ka notiesātās personas saskarsies ar dažādiem ierobežojumiem, piemēram, notiesātais tiks izolēts no viņam pierastās agrākās vides, ierastā dzīvesveida, kā arī notiesātais tiks pastarpināti uzraudzīts, tāpēc ir secināms, ka visi ierobežojumi, ar kuriem saskaras notiesātās personas, šīm personām rada gan papildu fizisku un psiholoģisku slodzi, gan arī grūtības.”²⁹

---

²⁶ Zahars V. Notiesātie – tauta tautā. Kriminālsodu izpildes problēmas. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 41., 42.lpp.

²⁷ Kriminālsodu politikas koncepcija. Apstiprināta ar Ministru kabineta 09.01.2009. rīkojumu nr.6. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891> [aplūkots 10.01.2022.].

²⁸ Zahars V. Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu klasifikācija Latvijas cietumu reformas kontekstā. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1997, 17.lpp.

²⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 345.lpp.

Darba autore uzskata, ka brīvības atņemšanu par bargāko soda veidu var uzskatīt tajā gadījumā, ja valstī ir atcelts nāves sods, piemēram, kā Latvijā, jo nāves sods vairs neierobežo personu tiesību ziņā, bet gan atņem tai dzīvību. Pēc darba autores domām, brīvības atņemšanas sods ir efektīvs, jo, ierobežojot personas tiesības, tas viņu ietekmēs lielākoties psiholoģiskā veidā, jo nebūs iespējams brīvi pārvietoties, satīties ar ģimeni vai citiem tuviniekiem, kā arī nevarēs izmantot, piemēram, visus tehniskos līdzekļus, kas būtu pieejami atrodoties ārpus cietuma, tāpēc daļa no notiesātajām personām arī var mainīt savus uzskatus un darbības, lai ātrāk atgrieztos ierastajā dzīvē ārpus cietuma, taču var būt arī gadījumi, kad notiesātais šo psiholoģisko spriedzi nespēs izturēt. “Brīvības atņemšanas sodam, kā arī jebkuram citam sodam, sākotnēji bija izteikts atreibības un iebiedēšanas raksturs, sabiedrības attīstības pirmsākumos tam bija arī privāta daba, kas izskaidrojams ar to, ka nepastāvēja tādi valstiski veidojumi, kas varētu sabiedrības interesēs uzņemt un īstenot noziedzības apkarošanu.”³⁰ Taču tā iemesla dēļ, ka sāka attīstīties doma par iespēju mainīt noziedzniekus un pielāgot viņus dzīvei ārpus cietuma, “tad cietumi pārtapa tieši par soda izciešanas iestādēm”.³¹

Krimināllikuma 36. pants nosauc visus iespējamus piemērojamus soda veidus pilngadīgām personām, kā arī Krimināllikuma 65. pants nosaka piemērojamus soda veidus nepilngadīgajām personām, kuri ietver gan pamatsodus, gan papildsodus, kurus tiesa vai arī Krimināllikumā paredzētajos gadījumos prokurors ar priekšrakstu par sodu var piemērot par izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Brīvības atņemšanas sods Krimināllikumā ir noteikts kā pamatsods, taču kā papildsodus var noteikt, piemēram, mantas konfiskāciju vai probācijas uzraudzību. Smagākais noteicamais sods Krimināllikumā pašlaik ir brīvības atņemšana. Taču ir jāsaprot, ka “svarīgi ir tas, ka brīvības atņemšana nav uzskatāma par valsts atreibību notiesātajai personai par nodarīto”,³² jo atreibības ceļā nevarētu tikt panākta personas rakstura un uzvedības maiņa.

Saskaņā ar Krimināllikuma 38. panta pirmo daļu brīvības atņemšana tiek definēta kā “personas piespiedu turēšana ieslodzījumā,” taču Krimināllikuma 66.¹ panta pirmā daļa definē brīvības atņemšanu nepilngadīgām personām, proti, “brīvības atņemšana ir nepilngadīgā ievietošana audzināšanas iestādē un ietver nepilngadīgā vecumam, psiholoģiskajām īpašībām un

³⁰ Krūmiņš E., Pokšāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1.daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996, 47.lpp.

³¹ Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Otrais labotais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 46.lpp.

³² Luksa M. Brīvības atņemšana nav valsts atreibība. Ieslodzīto resocializācija. Pieejams:

<https://lvportals.lv/skaidrojumi/255700-brivibas-atnemsana-nav-valsts-atreibiba-ieslodzito-resocializacija-2013>

[aplūkots 12.01.2022.].

attīstības līmenim piemērotu kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā noteiktu sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas līdzekļu un uzvedības noteikumu kopumu.” Krimināllikuma 38. panta definīcija ir šaura un neatklāj brīvības atņemšanas būtību, taču šī paša soda definīcija nepilngadīgām personām ir daudz izvērstāka un norāda arī uz to, kas tiek ņemts vērā efektīvai soda izpildei. Piemēram, ebreju virtuālā bibliotēka nosaka, ka “brīvības atņemšana ir akts, ar kuru tiek atņemta personas brīvība, līdz ar to tiek ierobežota personas pārvietošanās brīvība, un nosaka uzturēšanos noteiktā vietā, kur persona atrodas tiešā un patstāvīgā uzraudzībā, ko nodrošina ieslodzījuma vietas darbinieki”.³³ Ieslodzījuma vietu pārvaldes likuma 6. panta pirmā daļa nosaka, ka “ieslodzījuma vietas veic apcietinājuma kā drošības līdzekļa un brīvības atņemšanas kā kriminālsoda izpildi, kā arī nodrošina notiesāto garīgo aprūpi, audzināšanu, nodarbinātību un resocializāciju”.³⁴ Ieslodzījuma vietu pārvaldes likuma definīcija ir īsa un kodolīga, tā atklāj, ka tiek uzsvērtā ne tikai soda izpilde, bet arī tiek pievērsta uzmanība notiesātajai personai. Professore Ā. Meikališa (1952), salīdzinot ar citām definīcijām, brīvības atņemšanu raksturo no vairākiem aspektiem, proti, “no valstiski politiskā viedokļa brīvības atņemšana ir noziegumu īstenojošai personai piemērots piespiedu līdzeklis, kam jānodrošina sabiedrības drošība. No juridiskā viedokļa tā ir likumā paredzēts un ar tiesas spriedumu noteikts tiesību ierobežojumu komplekss. No psiholoģiskā viedokļa skatoties, brīvības atņemšana nosaka notiesātā iekšējās uztveres mehānisma darbību, kas rada ierobežojuma un pat sāpju sajūtu”.³⁵ Darba autore vēlas piekrist Ieslodzījuma vietu pārvaldes likumā noteiktajai definīcijai, jo tajā tiek minēta ieslodzīšana gan kā soda izpilde, gan arī kā personas aprūpe ar iespēju tai resocializēties, kā arī profesores Ā. Meikališas izteiktajam viedoklim, ka brīvības atņemšana ir kā piespiedu līdzeklis, lai nodrošinātu sabiedrības drošību, jo arī tas ir viens no iemesliem, kāpēc persona tiek ievietota brīvības atņemšanas iestādē.

“Mokošā un ilgstošā soda attīstības vēsture liecina, ka rupji un nežēlīgi cietumsodi nav novērsuši noziedzību, gluži pretēji – tā attīstās, aizvien pielāgojoties mainīgajiem apstākļiem. Brīvības atņemšanas sods izolē personu no ierastās ikdienas vides, dzīvesveida un sociālajiem kontaktiem. Ierobežojumi, kas noteikti sakarā ar brīvības atņemšanas soda izpildīšanu, rada

---

³³ Jewish Virtual Library. Imprisonment. Pieejams:

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0009_0_09513.html [aplūkots 12.01.2022.].

³⁴ Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums: LV likums. Pieņemts 31.10.2002. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68492-ieslodzijuma-vietu-parvaldes-likums> [aplūkots 12.01.2022.].

³⁵ Meikališa Ā. Apcietinājums. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1995, 9.lpp.

notiesātajam noteiktu fizisku un psiholoģisku slodzi, stresu un grūtības. Ieslodzījumā bieži vien nonāk cilvēki, kas paši nespēj identificēt savas problēmas un rast to risinājumu bez citu palīdzības. Tādējādi ieslodzīt kādu cietuma kamerā un cerēt, ka viņš iznāks ārā labāks un neizdarīs jaunus noziegumus, ir naivi, jo ieslodzījums pats par sevi nevar un neatrisina cilvēka problēmas un nepanāk vajadzīgās izmaiņas raksturā un domāšanā.”³⁶ Darba autore pievienojas šādam viedoklim, jo ir jāsaprot, ka, izolējot un ierobežojot personu, var panākt sabiedrības drošības garantu tikai uz to laiku, kamēr notiesātā persona izcieš sev piespiesto sodu, taču, atgriežoties sabiedrībā, šī persona visticamāk atkal izdarīs jaunus noziedzīgus nodarījumus, jo soda laika pavadīšana kamerā bez jebkādas pieejamas palīdzības var tikai vairāk pamudināt personu uz to. Līdz ar to brīvības atņemšanas iestādēs ir jāizveido lielākas iespējas notiesātajam sevi pilnveidot un mainīt, kā arī ir jānodrošina iespēja sniegt palīdzību notiesātajam, neaizmirstot, ka tas izcieš sodu par noziedzīgu nodarījumu.

Krievu penitenciārās sistēmas zinātnes speciālists S. Pozniševs (*Sergei Victorovich Poznyshev 1870–1943*) pārstāvēja ideju “pārvērst penitenciārās iestādes par sociālajām klīnikām. Viņš uzskatīja, ka notiesāto labošanās ieslodzījuma apstākļos ir iespējama, un norādīja uz diviem virzieniem – morālo un juridisko”.³⁷ “Morālā labošanās nozīmē izstrādāt prasmi savaldīties, kavēt apziņā radušos likumpārkāpuma īstenošanās ideju, vispusīgi apsverot visus “par” un “pret”, kā arī vadīt savu uzvedību. Neatņemamais labošanas elements ir formēt uzvedības vadlīnijas, kuras varētu iekļauties rīcības apdomāšanas procesā un brīdināt par gatavību izdarīt noziegumu.”³⁸ Darba autore secina, ka jau 1923. gadā radās ideja par to, ka brīvības atņemšanas iestādēs ir iespējams mainīt personu gan tās uzvedības ziņā, gan arī domāšanas ziņā.

Brīvības atņemšanas iestādēm ir noteiktas funkcijas, kuras ir pamatnoteikums to veiksmīgai un lietderīgai funkcionēšanai. Šie galvenie uzdevumi ir “tiesas sprieduma izpilde, notiesāto personu resocializācijas procesa nodrošināšana, speciālā prevencija, proti – nepieļaut, lai noteikta notiesātā persona izdarītu jaunu noziedzīgu nodarījumu, kā arī ģenerālā jeb vispārējā prevencija, proti, atturēt citas personas no noziedzīgiem nodarījumiem”.³⁹ “Notiesātajam brīvības atņemšanas procesā un resocializācijas pasākumu rezultātā jārada iekšējā pārliecība, kas atturētu viņu no

³⁶ Škavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds. 14.12.2010, nr.50 (645). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/222609-no-taliona-principa-lidz-resocializacijai/> [aplūkots 13.01.2022.].

³⁷ Познышев С. В. Основы пенитенциарной науки. Москва, 1923, с.1.

³⁸ Ibid. C.23.

³⁹ Zahars V., Kriminālsodu izpildes tiesības, Vispārīgā daļa, 2. labotais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 45.lpp.

turpmākajiem noziedzīgiem nodarījumiem bez ārējas piespiešanas.”⁴⁰ Darba autore uzskata, ka, lai panāktu veiksmīgu resocializēšanās procesu, notiesātajam neko nevajag piespiest, jo tādā veidā varētu panākt tikai pretējo efektu, kas arī nenodrošinātu progresīvo soda izpildi, proti, notiesātais nevarētu veiksmīgi panākt pārvietošanos pa režīma pakāpēm vai arī cietumu veidiem. Profesors V. Zahars apgalvo, ka “izpratne par mūsdienu, cietumu sakņojas pārlicētibā, ka cietumi ir spējīgi pildīt tiem uzdotās funkcijas, tikai pateicoties racionāli sabalansētiem drošības un resocializācijas pasākumiem un spējīgai saiknei ar sabiedrību”.⁴¹ Līdz ar to var tikt uzsvērts, ka personai, atrodoties brīvības atņemšanas iestādē, piemīt cilvēktiesības, tās aizsargā ikvienu personu, “kas nav atkarīgas no cilvēka tautības, rases, dzimuma, seksuālās orientācijas, veselības stāvokļa vai citiem faktoriem”.⁴² Taču ir saprotams, ka salīdzinājumā ar citiem sabiedrības locekļiem, kuri atrodas ārpus brīvības atņemšanas vietas, šīm personām ir daudz ierobežotāks tiesību apjoms, jo tikai tādā veidā brīvības atņemšanas sods var tikt izpildīts efektīvi.

“Brīvības atņemšanas iestāžu sistēmu veido astoņi cietumi un viena audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem. Šobrīd ir četri slēgtie cietumi, proti, Daugavgrīvas cietums, Jelgavas cietums, Olaines cietums, Valmieras cietums. Kopš 2019.gada 1.aprīļa ir likvidēts Brasas cietums, kurš arī bija slēgtā tipa cietums. Daļēji slēgtā tipa cietumi ir Jēkabpils cietums un Ilģuciema cietums. Atklātā tipa cietuma nodaļas tiek īstenotas Daugavgrīvas, Ilģuciema cietumos, ir vēl arī Cēsu audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem un atsevišķa nodaļa Ilģuciema cietumā.”⁴³ “Ņemot vērā izdarīto noziedzīgo nodarījumu raksturu, notiesāto personības un iespēju resocializēt sodīto personu, ieslodzījuma vietas ir iedalītas dažādos veidos.”⁴⁴ Atbilstoši Ieslodzījuma vietu pārvaldes likuma 6. panta otrajai daļai ieslodzījuma vietas ir iedalītas izmeklēšanas cietumos, slēgtajos cietumos, daļēji slēgtajos cietumos, atklātajos cietumos, audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem.

---

⁴⁰ Krūmiņš E. Cietumzinību pamati. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2000, 43.lpp.

⁴¹ Zahars V. Kriminālsodu un to izpildi vērtējot. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 39.lpp.

⁴² Cilvēktiesību gids. Ko būtu svarīgi zināt par cilvēktiesībām? Pieejams:

<https://www.cilvektiesibugids.lv/lv/temas/kas-ir-cilvektiesibas/ko-butu-svarigi-zinat-par-cilvektiesibam> [aplūkots 03.03.2022.].

⁴³ Pīģēns K. Resocializācija ir brīvības atņemšanas soda galvenais mērķis. Jurista Vārds. 08.10.2019, nr. 40 (1098). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/275371-resocializacija-ir-brivibas-atnemsanas-soda-galvenais-merkis/> [aplūkots 03.03.2022.].

⁴⁴ Zahars V. Kriminālsodu un to izpildi vērtējot. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2003, 43.lpp.

2. PROGRESĪVĀS BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS SODA IZPILDES BŪTĪBA UN TĀ ĪSTENOŠANA LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETĀS

2.1. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Latvijā

Laika gaitā radās izpratne par to, ka cietuma apstākļi ir tik smagi, ka tie neizmaina ieslodzīto personu, lai tā vairs pēc atbrīvošanas neizdarītu noziedzīgus nodarījumus, bet gan morāli ietekmē personu tā, ka tā, izejot no brīvības atņemšanas iestādes, ir gatava atkal izdarīt jaunus noziedzīgus nodarījumus, jo tai netika iemācītas jaunas sociālās normas un nekāda loma nebija resocializācijas procesam. “Brīvības atņemšanas soda izpildes progresīvās sistēmas ieviešana Latvijā ir datēta ar 1927. gada 4. februāri, kad tieslietu ministrs apstiprināja instrukciju par tās piemērošanu ar spaidu darbiem un pārmācības namu sodītajiem, izņemot slimos, garīgi defektīvos un tos, kuriem pēc sprieduma saņemšanas cietumā jāizcieš sods, mazāks par vienu gadu. Instrukcija noteica, ka soda progresīvās izpildes sistēmas ieviešanas mērķis ir tikumiski izlabot notiesāto un sagatavot viņu godīgai dzīvei brīvībā.”⁴⁵ Šobrīd progresīvo sodu izpildi Latvijā regulē Latvijas Sodū izpildes kodekss.

Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.¹ panta pirmā daļa nosaka, ka “soda progresīvā izpilde pamatojas uz notiesāto diferenciaciju katra brīvības atņemšanas iestādes veida un režīma ietvaros, kā arī notiesāto pārvietošanu no viena veida cietuma uz cita veida cietumu, ņemot vērā izciestā soda daļu un notiesātā uzvedību. Tās mērķis ir panākt soda izpildes režīma atbilstību notiesātā uzvedībai un resocializācijas pakāpei, nodrošinot soda izpildi, kā arī viņa optimālu iekļaušanos dzīvē pēc atbrīvošanas”. Lai šī progresīvā soda izpilde būtu veiksmīgāka, būtu nepieciešams ņemt vērā pamatprincipus, kas tiek noteikti penitenciārajā zinātnē, proti, “labošanas princips, klasifikācijas princips, soda modulācijas princips (izmaiņas soda izpildē), darbs kā pienākums un tiesību princips, audzināšanas princips, ieslodzījuma tehniskās kontroles princips (notiesāto praktiskā uzraudzība) un papildinstitūciju princips (sekmējošie pasākumi)”.⁴⁶ Pēc darba autores domām, šie principi nosaka progresīvās soda izpildes un brīvības atņemšanas soda būtību, piemēram, labošanas princips, uz kuru balstās, ka personu, ievietojot brīvības atņemšanas iestādē,

---

⁴⁵ Zahars V. Notiesātie – tauta tautā. Kriminālsodu izpildes problēmas. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 38.lpp.

⁴⁶ Škavronska D. Progresīvā brīvības atņemšanas soda izpilde. Jurista Vārds. 28.06.2016, nr.26 (929). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/268891-progresiva-brivibas-atnemsanas-soda-izpilde/> [aplūkots 07.03.2022.].

ir nepieciešams izmainīt, kā arī, ja persona maina savu uzvedību un nepārkāpj brīvības atņemšanas iestādes noteikumus, tad var tikt pārvietota uz citu cietumu.

Kā iepriekš tika minēts, atbilstoši Latvijas Soda izpildes kodeksa 13. panta pirmajai daļai “brīvības atņemšanas sods tiek izpildīts slēgtajā cietumā, daļēji slēgtajā cietumā, atklātajā cietumā un audzināšanas iestādēs nepilngadīgajiem, kā arī sods tiek izpildīts šo cietumu nodaļās. Pilngadīgas personas sodu izcieš slēgtajā cietumā, daļēji slēgtajā cietumā vai atklātajā cietumā, vai arī izmeklēšanas cietumu izolētajās nodaļās un izmeklēšanas cietumu saimnieciskajā apkalpē, vīriešu dzimuma nepilngadīgās personas sodu izcieš audzināšanas iestādēs nepilngadīgajiem, sievietes dzimuma nepilngadīgās personas – sievietes cietumu atsevišķās nodaļās, kas iekārtotas kā audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem”. Uz ar īslaicīgu brīvības atņemšanu notiesātajiem neattiecas pārvietošana pa režīma pakāpēm (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.¹ panta otrā daļa). Darba autore secina, ka sievietes dzimuma nepilngadīgajām personām atšķirībā no vīriešu dzimuma nepilngadīgajām personām nav atsevišķas iestādes, kur tās izcieš sodu, bet gan ir nodaļa sievietes cietumā.

Atbilstoši Latvijas Soda izpildes kodeksa 50.¹ panta trešajai daļai “soda izciešanu notiesātie uzsāk soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē, izņemot ar īslaicīgu brīvības atņemšanu notiesātos un notiesātos, kuriem tiesa neizciesto sodu – sabiedrisko darbu vai naudas sodu – aizstājusi ar īslaicīgu brīvības atņemšanu. Ar īslaicīgu brīvības atņemšanu notiesātie un notiesātie, kuriem tiesa neizciesto sodu – sabiedrisko darbu vai naudas sodu – aizstājusi ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, sodu izcieš tikai daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē” (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.¹ panta trešā daļa). “Šīs sistēmas ietvaros galvenais mērķis ir panākt soda izpildes režīma atbilstību notiesātā uzvedībai un resocializācijas pakāpei, nodrošinot soda izpildi, kā arī viņa veiksmīgu iekļaušanos dzīvē pēc atbrīvošanas no brīvības atņemšanas iestādes.”⁴⁷ Darba autore pievienojas viedoklim, ka šāda sistēma nodrošina iespēju personu ievietot atbilstošā režīma pakāpē ņemot vērā katras personas izdarītā noziedzīgā nodarījuma pakāpi, un notiesātajiem, kuriem sods ir aizstāts ar brīvības atņemšanu, būs iespējams ātrāk pretendēt uz atbrīvošanu no brīvības atņemšanas iestādes, kā arī šeit izpaužas notiesāto diferenciacija. Profesora V. Zahara viedoklis ir, ka “kriminālsodu diferenciacijas metode ir

---

⁴⁷ Šileikiste L. Brīvības atņemšanas soda izpildes attīstība un izaicinājumi nākotnē. Jurista Vārds. 09.08.2016. nr.32 (935). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/269047-brivibas-atnemsanas-soda-izpildes-attistiba-un-izaicinajumi-nakotne/> [aplūkots 07.03.2022.].

notiesāto klasifikācija, iedalot viņus dažādās kategorijās un līdz ar to nosakot atšķirīgu ierobežojumu piemērošanu. Kriminālsoda diferenciacijas turpinājums ir kriminālsoda izpildes un resocializācijas pasākumu individualizācija. Individualizācija tiek realizēta saskaņā ar soda progresīvās izpildes pamatnoteikumiem, vai nu uzlabojot brīvības atņemšanas soda izciešanas apstākļus, vai tos pasliktinot, kā arī pārvietojot notiesāto no viena veida cietuma uz citu, ņemot vērā izciestā soda daļu un notiesātā uzvedību”.⁴⁸ Pēc darba autores domām, šāda diferenciacija ir nepieciešama, jo tā palīdz nodrošināt to, ka katra persona, kura iesaistās soda izpildē, lai sevi mainītu un ātrāk atgrieztos sabiedrībā, iegūst sev atbilstošus atvieglojumus, tajā skaitā režīma mīkstināšanu, taču šeit var runāt arī par tiem notiesātajiem, kuri neuzvedas atbilstoši brīvības atņemšanas noteikumiem un tiek pārvietoti uz stingrāku režīma cietumu vai pakāpi.

Kā iepriekš darbā tika minēts, Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā ir noteikts soda mērķis. “Ja sākotnēji cietumos ievietoja ar mērķi izolēt cilvēku no sabiedrības, īsti neaizdomājoties par to, ko sabiedrībai nozīmēs viņa atgriešanās, tad šobrīd var teikt, ka galvenais mērķis ir nodrošināt resocializāciju.”⁴⁹ Darba autore pievienojas šim viedoklim, ka viena no galvenajām brīvības atņemšanas soda mērķa komponentēm ir notiesātā resocializācija, jo galvenais ir nevis personu sodīt vai tikai ievietot brīvības atņemšanas iestādē bez jebkādas palīdzības, bet dot iespēju tai sevi mainīt, kā arī Latvijas Sodū izpildes kodeksa 8. pantā tiek uzsvērtas personas resocializācija un tiesiska uzvedība, kad tā atgriezīsies sabiedrībā. Tāpēc turpmāk darba autore apskatīs resocializācijas būtību un tās nozīmi progresīvās brīvības atņemšanas soda izpildes sistēmā. Par resocializācijas jēdzienu tiek izteikti vairāki viedokļi, piemēram, juridiskajā vārdnīcā tā tiek definēta kā “process ar mērķi uzlabot noziedznieka raksturu, lai persona varētu funkcionēt sabiedrībā, neizdarot jaunus noziegumus”,⁵⁰ taču profesors V. Zahars norāda, ka “notiesāto resocializācija ir audzināšanas process, kurš notiesātajiem dod iespēju palielināt viņa komunikāciju un sociālo labumu iespējas”.⁵¹ Atšķirīgu skaidrojumu norāda sociologs E. Gofmans (*Erving Goffman 1922–1982*), proti, ka “resocializācija ir indivīda sociālo pašsajūtu

---

⁴⁸ Zahars. V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 37., 38.lpp.

⁴⁹ Piģēns K. Resocializācija ir brīvības atņemšanas soda galvenais mērķis. Jurista Vārds. 08.10.2019, nr.40 (1098). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/275371-resocializacija-ir-brivibas-atnemsanas-soda-galvenais-merkis/> [aplūkots 23.03.2022.].

⁵⁰ Garner B. A. Blacks’s Law Dictionary. Eighth Edition. USA: Thomson West, 2004, p. 1311.

⁵¹ Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. 2. labotais izdevums. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2003, 31.lpp.

nojaukšanas un veidošanas process”.⁵² Šī definīcija ir īsa un neatklāj visu resocializācijas jēdziena būtību. Salīdzinot juridiskās vārdnīcas un profesora V. Zahara norādītās definīcijas, darba autore secina, ka resocializācija ir process, kura mērķis ir uzlabot personas raksturu un uzvedību, lai persona varētu iekļauties sabiedrībā pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas un neizdarītu jaunus noziedzīgus nodarījumus. Taču šīs definīcijas neatklāj, kāda ir resocializācijas nozīme brīvības atņemšanas progresīvā soda izpildē un ar kādiem līdzekļiem tā tiek panākta. “Ar notiesāto labošanu saprot viņu apziņas defektu novēršanu, bet termins “resocializācija” ir jāsaprot plašākā nozīmē, respektīvi, kā notiesātās personas pārveidošana par sabiedrībai nekaitīgu cilvēku, motivējot viņā likumpaklausīgu dzīvesveidu, kā arī integrāciju sabiedrībā.”⁵³ Darba autore secina, ka soda progresīvajā izpildē resocializācija ir svarīga, jo tā tiek ņemta vērā gadījumos, kad tiek lemts par režīma mīkstināšanu notiesātajam, kā arī tās mērķis ir panākt soda izpildes režīma atbilstību resocializācijas pakāpei. Tātad notiesātajai personai, lai tā sev panāktu labvēlīgākus apstākļus, ir stimuls iesaistīties resocializācijas pasākumos.

Resocializācija kā viena no kriminālsoda mērķa komponentēm Latvijā tika ieviesta salīdzinoši nesen, proti, 2009. gada spēkā esošās Kriminālsodu politikas koncepcijā, kurā ir noteikts, ka, “lai novērstu noziedzīgu nodarījumu recidīvu, kriminālsodam jābūt tādām, kas orientētas uz personas, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, resocializāciju. Piemērojot sodu, svarīgi motivēt personu iegūt izglītību, profesiju, sagatavoties dzīvei, palīdzēt likumpārkāpējam pašam saprast savas problēmas, parādīt viņam, ka viņš ir spējīgs pats tikt galā ar tām, nenodarot kaitējumu citām personām”.⁵⁴ Darba autore pievienojas viedoklim, ka galvenais mērķis ir resocializēt personu, jo tikai tādā veidā var panākt, ka persona mainās gan rakstura, gan uzvedības ziņā, kas palīdzētu saprast, kāpēc tā vispār ir nonākusi brīvības atņemšanas iestādē. Kā arī Kriminālsodu koncepcijā ir uzsvērti, pēc autores domām, nozīmīgākie resocializācijas līdzekļi, piemēram, izglītība un nodarbinātība.

Iepriekš tika minēts, ka soda izciešanas režīmam ir jāatbilst notiesātā uzvedībai un viņa resocializācijas pakāpei, tā iemesla dēļ atbilstoši Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta pirmajai daļai ieslodzījuma vietas ir sadalītas vairākās režīma pakāpēs, izņemot atklātos cietumus

⁵² Sociology group. Resocialization: meaning, examples and overview. Pieejams: <https://www.sociologygroup.com/resocialization-meaning/> [aplūkots 10.05.2022.].

⁵³ Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. 2. labotais izdevums. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2003, 32.lpp

⁵⁴ Kriminālsodu politikas koncepcija. Apstiprināta ar Ministru kabineta 09.01.2009. rīkojumu nr.6, 5.lpp. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891> [aplūkots 23.03.2022.].

un audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem, kur šīs pakāpes netiek noteiktas. Slēgtajos un daļēji slēgtajos cietumos tiek izdalītas divas režīma pakāpes – zemākā un augstākā. Ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa grozījumiem, kuri tika pieņemti 2022. gada 27. janvārī,⁵⁵ no likuma tika izslēgta soda izciešanas režīma vidējā pakāpe. “Tie notiesātie, kas sodu izcieš slēgtā cietuma vidējā pakāpē, sodu turpinās izcieš slēgtā cietuma augstākajā pakāpē. Uz mūžu notiesātajiem, kas sodu izcieš soda izciešanas režīma vidējā pakāpē blokā ar pastiprinātu uzraudzību, attiecināts tāds pats nosacījums.”⁵⁶ “Tieslietu ministrija min vairākus ieguvumus no šādām izmaiņām, proti, paplašināsies to notiesāto personu loks, kuras varēs pretendēt uz nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no soda izciešanas (tai skaitā ar elektroniskās uzraudzības piemērošanu), tādējādi ātrāk tiks atbrīvotas personas, kuru resocializācijas rezultāti pieļauj atrašanos sabiedrībā kontrolētā veidā; tiks samazināts soda izciešanas režīmu skaits, un samazināsies brīvības atņemšanas iestāžu administratīvo resursu patēriņš progresīvās soda izpildes nodrošināšanai, lemjot par soda izciešanas režīma pastiprināšanu vai mīkstināšanu; nedaudz samazināsies notiesāto konvojēšanas nepieciešamība no vienas brīvības atņemšanas iestādes uz citu, gadījumos, kad notiesātajam tiek mainīts soda izciešanas režīms, kas ļaus ietaupīt Valsts policijas resursus, ko tā izmanto ieslodzīto konvojēšanai; soda izciešanas režīma vidējās pakāpes likvidēšana slēgtajā cietumā ir arī solis tālākai brīvības atņemšanas iestāžu reformai, kuras mērķis ir padarīt soda izpildi vēl efektīvāku.”⁵⁷

Viens no iemesliem šādiem grozījumiem bija Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra spriedums lietā Nr. 2018-25-01 “Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”, kas nosaka, ka ir jānodrošina vienlīdzīga soda izpilde gan notiesātajiem vīriešiem, gan sievietēm.

Turpmāk darbā tiks analizēts iepriekš pieminētais Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2018-25-01. Pieteikuma iesniedzējs ir norādījis, ka Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ pants neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam, jo vīriešiem tiek noteikts atšķirīgs soda izpildes režīms. “Pieteikumā norādīts, ka pilngadīgi vīrieši un sievietes, kas izdarījuši vienāda smaguma noziedzīgu nodarījumu un notiesātie ar brīvības atņemšanas sodu

⁵⁵ Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 27.01.2022. [04.02.2022 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/329679-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa> [aplūkots 07.05.2022.].

⁵⁶ LV portāls. Kāpēc likvidēta slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējā pakāpe? Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/336909-kapec-likvideta-slegta-cietuma-soda-izciesanas-rezima-videja-pakape-2022> [aplūkots 03.04.2022.].

⁵⁷ Ibid.

uz vienādu termiņu, ir divas ieslodzīto grupas, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ un 50.⁵ pantā paredzot atšķirīgu sākotnējo ieslodzījuma režīmu vīriešiem un sievietēm, vīriešiem esot noteikti lielāki pamattiesību ierobežojumi nekā sievietēm. Vīriešiem radītie pamattiesību ierobežojumi visupirms skarot tiesības uz privāto dzīvi, taču sekas esot jūtamas arī attiecībā uz citām tiesībām, piemēram, tiesībām uz izglītību un tiesībām uz veselību. Arī sabiedrība ciešot no šādas atšķirīgas attieksmes, jo ieslodzīto vīriešu dzīvesbiedres un bērni retāk varot ar viņiem sarunāties pa telefonu un viņus satikt.”⁵⁸ Saeima norādīja, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. pantam, jo sievietes tiek uzskatītas par īpašu ieslodzīto grupu, un tās neizdara tik bīstamus noziedzīgus nodarījumus kā vīrieši, tie biežāk ir saistīti ar narkotiskajām vielām vai mantiska rakstura. Līdz ar to sievietes tiek uzskatītas par ne tik bīstamu ieslodzīto kategoriju kā vīrieši. Darba autore nepiekrīt Saeimas paustajam viedoklim, jo, lai arī sievietes netiek notiesātas par vardarbīgiem nodarījumiem, tas neizslēdz iespēju, ka tā var notikt, piemēram, izdarot bērna slepkavību. Līdz ar to tādos gadījumos sievietēm tik un tā tiesību apjoms būtu lielāks, kas nebūtu pareizi, jo tad nebūtu nekādas atšķirības, vai sieviete izdara noziegumu, par kuru, ja tā būtu vīrietis, viņu ievietotu slēgtajā vai daļēji slēgtajā cietumā. Tiesībsargs ir norādījis, ka atšķirīga attieksme ir pieļaujama tikai tad, ja to var attaisnot ar bioloģiskām īpatnībām, kas piemīt katram dzimumam individuāli. Darba autore uzskata, ka šādi gadījumi varētu būt saistīti, piemēram, ar grūtniecību vai bērna dzimšanu, bet, ja šādu bioloģisku īpatnību nav, tad atšķirīgai attieksmei nav pamata. Satversmes tiesa vērsa uzmanību uz to, ko bija norādījusi Eiropas komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības soda novēršanai secinājumiem, ka šādi ierobežojumi, kādi šobrīd noteikti slēgtajos cietumos attiecībā uz saskarsmi ar tuviniekiem, nav pieļaujami attiecībā ne uz vienu ieslodzīto kategoriju. “Līdz ar to Satversmes tiesa atzina Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ pantu, ciktāl tajā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei pret notiesātajiem vīriešiem nav objektīva un saprātīga pamata, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam.”⁵⁹

Darba autore piekrīt, ka sākotnējais regulējums nebija atbilstošs, jo, lai arī persona ir izdarījusi smagu noziegumu un par to ievietota slēgtā tipa cietumā, tas nenozīmē, ka tai nav jābūt tādām pašām tiesībām un iespējām kā daļēji slēgtā tipa cietumā ievietotajiem, kuri ir izdarījuši

---

⁵⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra spriedums lietā Nr. 2018-25-01, Latvijas Vēstnesis, 2019, nr.228. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/310595-par-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa-50-4-panta-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-91-pantam> [aplūkots 23.03.2022.].

⁵⁹ Ibid.

tāda paša smaguma noziedzīgu nodarījumu, jo, lai sasniegtu resocializāciju, un lai personai būtu kāda vēlme uz to tiekties, ir jāsniedz iespēja komunicēt ar savu ģimeni, radniekiem un citiem tuviniekiem, lai nezustu kontakts un būtu vieglāk iekļauties sabiedrībā pēc atbrīvošanas. Protams, ne visam noteiktajam regulējumam ir jābūt tādām pašām, jo ir jāsaprot, ka ne nepamatota iemesla dēļ persona ir ievietota tieši slēgtā tipa cietumā. Vienlīdzīgām vajadzētu būt primārajām vajadzībām, proti, satikšanās reizēm, kuras pēc iepriekšējā regulējuma slēgtā tipa cietumos bija sešas reizes gadā, bet daļēji slēgtā astoņas reizes, kā arī telefona sarunām, kuras bija tikai trīs reizes gadā, taču tagad tās ir bez ierobežojumiem. Ir svarīgi veicināt resocializācijas procesu, lai tās personas, kuras nožēlo izdarīto, pēc iespējas ātrāk varētu sasniegt vēlamus rezultātus, proti, mīkstinātu soda izciešanas režīma pakāpi. Taču šobrīd šī problēma ir atrisināta, proti, daļēji slēgtā cietuma zemākās pakāpes tiesības atbilst slēgtā cietuma zemākai pakāpē iekļautajām tiesībām, kā arī daļēji slēgtā cietuma augstākās pakāpes tiesības atbilst slēgtā cietuma augstākās pakāpes tiesībām. Taču šajā gadījumā vienādojot tiesības zūd jēga daļēji slēgtajam cietumam, “līdz ar to tika secināts, ka situāciju ir nepieciešams risināt, daļēji slēgtos cietumus pārveidojot par slēgtajiem cietumiem.”⁶⁰ Darba autore uzskata, ka šādas izmaiņas ir jāveic, jo uzturēt daļēji slēgto cietumu nav nepieciešams, tāpēc, ka tas būtībā atšķiras no slēgtā cietuma tikai ar to, kādas personas tajā tiek ievietotas. Šādām izmaiņām ir minami vairāki ieguvumi, proti, “samazināsies esošais soda izciešanas režīmu skaits, un tiks samazināta ieslodzījuma vietu personāla resursu nepieciešamība soda izciešanas režīma mīkstināšanas vai pastiprināšanas jautājumu izlemšanai. Tāpat samazināsies notiesāto konvojēšanas nepieciešamība no vienas brīvības atņemšanas iestādes uz citu, gadījumos, kad notiesātajam tiek mainīts soda izciešanas režīms, kas ļaus ietaupīt Valsts policijas resursus, ko tā izmanto ieslodzīto konvojēšanai.”⁶¹

Svarīgi arī ir ne tikai komunicēt, izmantojot mobilās ierīces, bet arī satikties ar tuviniekiem. Saistībā ar šo jautājumu Satversmes tiesa pieņēma spriedumu lietā Nr. 2020-21-01,⁶² kurā noteica, ka Latvijas Soduzpildes kodeksa 45. panta piektās daļas pirmais teikums neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam. Šis spriedums bija pamats tam, ka ar 2021. gada 15.

---

⁶⁰ Tieslietu ministrija. Likumprojekta “Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/70832206-086e-4e01-84ad-0460df8d29b2/download [aplūkots 19.05.2022.].

⁶¹ Ibid.

⁶² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2021.gada 15.janvāra spriedums lietā Nr. 2020-21-01, Latvijas Vēstnesis, 2020, nr.12. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/320309-par-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa-45-panta-piektas-dalas-pirma-teikuma-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-96-pantam> [aplūkots 08.05.2022.].

jūnija grozījumiem⁶³ tika papildināts Latvijas Soduzpildes kodekss, proti, 45.² pants, kurā tika noteikts, ka notiesātie var satikties ar radniekiem vai laulātajiem, kuri atrodas citā brīvības atņemšanas iestādē. Iepriekš šāda iespēja netika paredzēta. Tas arī bija pamats, kāpēc pieteicējs vērsās Satversmes tiesā. Pēc darba autores domām, aizliegt šādu iespēju bez jebkādam izvērtēšanas iespējām nebija pamatoti, jo ne vienmēr var atsaukties uz to, ka šādas satikšanās nelabvēlīgi ietekmēs notiesātos, ka viņi pēc atbrīvošanas varētu atkārtoti izdarīt noziedzīgus nodarījumus un tas neveicinātu resocializācijas procesu. Ir jāizvērtē nozieguma smagums, šo personu raksturs. Tāpat arī nevajag atļaut biežu satikšanos.

Galvenokārt notiesāto virzība sakarā ar režīma mīkstināšanu vai pastiprināšanu ir atkarīga no personu uzvedības. Lai notiesātajam tiktu mīkstināta režīma pakāpe, tiek izvērtēts:

- vai ir pagājis viens gads pēc soda – ievietošana soda vai disciplinārajā izolatorā – piemērošanas par soda izciešanas režīma pārkāpumu;
- vai pagājuši seši mēneši pēc cita šajā kodeksā noteiktā soda piemērošanas par soda izciešanas režīma pārkāpumu;
- vai notiesātajam ir piemērots Latvijas Soduzpildes kodeksa 68. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktais pamudinājums: “atzīt notiesāto par atbilstošu šā kodeksa 50.³ panta ceturtajā daļā minētajiem nosacījumiem pirms tajā noteiktā termiņa beigām”;
- vai notiesātais atzīstams par administratīvi nesodītu (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta ceturta daļa).

Ja notiesātais šiem nosacījumiem atbilst, tad viņu var pārvietot no slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākās pakāpes uz daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma pakāpi, bet no daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākās pakāpes – uz atklāto cietumu (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta trešā daļa). 2019. gadā 38 notiesātajiem tika pastiprināta režīma pakāpe, taču 130 – mīkstināta. 2020. gadā režīma pastiprināšana tika piemērota 32 notiesātajiem, taču 60 – mīkstināta. 2021. gadā režīma pastiprināšana tika piemērota divreiz lielākam notiesāto skaitam nekā tas bija 2019. un 2020. gadā, proti, 69 notiesātajiem, taču režīma mīkstināšana tika piemērota 76 notiesātajiem.⁶⁴ Darba autore secina, ka, salīdzinot ar 2019. gadu, 2021. gadā ir būtiski samazinājies to notiesāto skaits, kuriem tika mīkstināta režīma pakāpe, taču režīma

⁶³ Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 15.06.2021. [29.06.2021 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/324252-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa> [aplūkots 08.05.2022.].

⁶⁴ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par notiesāto režīma maiņu 2019., 2020., 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 3. pielikumu.

pastiprināšana pieaug. Izpētot statistiku, var secināt, ka diezgan daudziem ir piemērota arī pirmstermiņa atbrīvošana no soda izciešanas, proti, 2019. gadā tie bija 208 notiesātie, 2020. gadā 160 notiesātie un 2021. gadā 141 notiesātais,⁶⁵ taču ir novērojams, ka gadu gaitā šis skaits strauji samazinās. Kā viens no iemesliem skaita samazinājumam gan režīma mīkstināšanas, gan pirmstermiņa atbrīvošanas dēļ ir notiesāto kopējā skaita samazināšanās, proti, 2019. gadā tie bija 2465 notiesātie⁶⁶, taču 2021. gadā skaits bija samazinājies līdz 2375.⁶⁷

Bakalaura darbā iepriekš tika minēts, ka soda progresīvās izpildes virzībā tiek ņemts vērā arī, vai notiesātajam ir piemērots Latvijas Soduzpildes kodeksa 68. panta pirmās daļas 5. punkta pamudinājums, proti, vai notiesātā persona atbilst nosacījumiem, kas ir noteikti 50.³ panta ceturtajā daļā. Darba autore turpmāk apskatīs statistiku par dažādiem pamudinājumu veidiem, kas ir noteikti Latvijas Soduzpildes kodeksa 68. pantā. Par labu uzvedību un godīgu attieksmi pret darbu un mācībām notiesātajiem 2019. gadā tika piemēroti 2947 pamudinājumi, no tiem visvairāk tika izteikta pateicība – 1115 notiesātajiem, bet vismazāk tika piemērotas tiesības veikt video zvanus divas reizes mēnesī līdz 30 minūtēm (notiesātajiem, kas iesaistīti atkarību mazināšanas programmā). 2020. gadā tie bija 2060 pamudinājumi, no tiem tāpat kā 2019. gadā visvairāk tika izteiktas pateicības – 909, taču vismazāk tika atļauts īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju līdz trim diennaktīm gadā un nepilngadīgajiem atļauts īslaicīgi atstāt iestādes teritoriju līdz piecām diennaktīm gadā, ko piemēroja vienam notiesātajam. 2021. gadā skaits bija daudz mazāks nekā 2019. un 2020. gadā, proti, pamudinājumi tika piemēroti 1666 notiesātajiem, no tiem visvairāk tika izteikta pateicība – 1021, bet vismazāk tika piemērotas tiesības veikt video zvanus divas reizes mēnesī līdz 30 minūtēm (notiesātajiem, kas iesaistīti atkarību mazināšanas programmā).⁶⁸ Darba autore secina, ka kopš 2019. gada piemēroto pamudinājumu skaits ir samazinājies gandrīz par diviem tūkstošiem, kas nozīmē, ka notiesāto uzvedība nav bijusi tāda, lai par to piešķirtu papildu tiesības.

---

⁶⁵ Ieslodzījuma pārvaldes pārskats par notiesāto pirmstermiņa atbrīvošanu no soda izciešanas 2019., 2020., 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 3. pielikumu.

⁶⁶ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2019.gada publiskais pārskats. Rīga, 2019, 4.lpp. Pieejams: <https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati> [aplūkots 23.04.2022.].

⁶⁷ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par ieslodzīto kopskaitu un izvietojumu cietuma veidos 2021.gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 1.pielikumu.

⁶⁸ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par pamudinājumiem, kas tika piemēroti notiesātajiem 2019., 2020., 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 2. pielikumu.

Ne tikai uzvedība tiek ņemta vērā jautājumā par soda izpildes apstākļu mīkstināšanu. “Viens no būtiskākajiem priekšnosacījumiem jautājumā par soda izciešanas režīma mīkstināšanu izskatīšanai joprojām ir noteiktas soda daļas izciešana un noteikts laika posma notecējums kopš soda piemērošanas par soda izciešanas režīma pārkāpumu. No vienas puses šāda pieeja ir pamatota, jo nozīmīgu resocializācijas rezultātu sasniegšana nevar notikt nesamērīgi īsā laika posmā, turklāt ir nepieciešams arī zināms laiks notiesātā riska un vajadzību izvērtējuma veikšanai, kā arī notiesātā resocializācijas līdzekļu īstenošanai. Tomēr, no otras puses, ir diskutējams jautājums par to, vai visiem notiesātajiem neatkarīgi no īsākā vai garākā laika posmā sasniegtiem resocializācijas rezultātiem attiecīgajā soda izciešanas režīma pakāpē ir jāpavada vienādi ilgs laika posms.”⁶⁹ Pēc darba autores domām, ir pareizi noteikt konkrētu termiņu, kāds ir jāizcieš no soda daļas, taču to nevajadzētu noteikt pārāk garu, jo katrs cilvēks ir atšķirīgs, un viņa labošanās un labas attieksmes rezultātus var saskatīt īsākā laika posmā, bet citu garākā, tāpēc pēc šī noteiktā laika posma ir nepieciešams izvērtēt katru individuāli un pieņemt attiecīgo lēmumu par režīma mīkstināšanu vai pastiprināšanu.

Ja persona ir izdarījusi rupju pārkāpumu, piemēram, citu notiesāto fiziski iespaidojusi vai citādā veidā pazemojusi, fiziski pretojusies iestādes darbiniekiem (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 70. panta ceturtais daļas pirmais un otrais punkts), vai veikusi sistemātiskus pārkāpumus, proti, divas vai vairākas reizes pēdējā pusgada laikā pārkāpusi brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumus (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 70. panta piektā daļa), tad brīvības atņemšanas iestādes izvērtēšanas komisija ar lēmumu var notiesāto pārvietot no atklātā cietuma uz daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstāko pakāpi, bet no daļēji slēgtā cietuma – uz slēgtā cietuma soda izciešanas režīma zemāko pakāpi (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.³ panta piektā daļa). 2019. gadā pārkāpumu kopskaits bija 4042, no tiem rupji bija 1447, 2020. gadā kopskaits bija 3873, no tiem rupji – 1462, un 2021. gadā pārkāpumu kopskaits bija 3532, no tiem 1580 bija rupji.⁷⁰ Darba autore secina, ka kopš 2019. gada pārkāpumu kopskaits ir samazinājies, taču rupju pārkāpumu kopskaits ir palielinājies. Aplūkojot statistiku, var secināt, ka 2019. gadā visvairāk piemērotais soda veids bijis rājiens, kas piemērots 981 ieslodzītajam, taču vismazāk

---

⁶⁹ Šileikiste L. Brīvības atņemšanas soda izpildes attīstība un izaicinājumi nākotnē. Jurista Vārds. 09.08.2016, nr.32 (935). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/269047-brivibas-atnemsanas-soda-izpildes-attistiba-un-izaicinajumi-nakotne/> [aplūkots 23.03.2022.].

⁷⁰ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par ieslodzīto disciplinārsoda veidiem un to skaitu 2019., 2020., 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 2. pielikumu.

tika piemērots aizliegums izmantot personisko televizoru vai radiouztvērēju līdz vienam mēnesim, kas tika piemērots 6 ieslodzītajiem. Turklāt aizliegums izmantot telefonsarunas līdz 10 dienām (daļēji slēgtajā cietumā), aizliegums atstāt atklātā cietuma teritoriju, aizliegums kārtējo radnieku un citu personu apmeklējumam vai arī atcelt iepriekšējo pamudinājumu netika piemērots nevienu reizi. 2020. gadā visvairāk tika izteikti rājieni – 861 ieslodzītajam, vismazāk tika piemērots aizliegums atstāt atklātā cietuma teritoriju un aizliegums izmantot telefonsarunas līdz 10 dienām (daļēji slēgtajā cietumā) – 2 ieslodzītajiem. Taču aizliegums kārtējai videosaziņas iespējai (uz visu mūžu ieslodzītajiem), aizliegums kārtējo radnieku un citu personu apmeklējumam, kā arī atcelt iepriekš piešķirto pamudinājumu netika piemērots nevienu reizi. 2021. gadā, tāpat kā 2019. un 2020. gadā, visvairāk tika izteikts rājiens – 781 notiesātajam, bet vismazāk tika piemērots aizliegums izmantot personisko televizoru vai radiouztvērēju līdz vienam mēnesim – 7 ieslodzītajiem, taču nevienu reizi netika piemērots aizliegums izmantot kārtējo telefonsarunu (slēgtajā cietumā) un telefonsarunas līdz 10 dienām (daļēji slēgtajā cietumā), aizliegums atstāt atklātā cietuma teritoriju, aizliegums kārtējo radnieku un citu personu apmeklējumam, kā arī atcelt iepriekš piešķirto pamudinājumu.⁷¹ Darba autore secina, ka kopš 2019. gada visvairāk tika izteikti rājieni, taču aizliegt kārtējo radnieku un citu personu apmeklējumu un atcelt iepriekš piešķirto pamudinājumu netika piemērots nevienu reizi no 2019. līdz 2021. gadam.

Izvērtēšanas komisijai ir būtiska loma soda progresīvās izpildes sistēmā. Komisijas darbību regulē Latvijas Soduzpildes kodekss un Ministru kabineta noteikumi Nr. 345 “Noteikumi par brīvības atņemšanas iestādes izvērtēšanas komisijas sastāvu, darbības kārtību un lēmumu pieņemšanas kritērijiem”.⁷² Izvērtēšanas komisijas uzdevumi ir notiesāto izvietošana brīvības atņemšanas iestādēs atbilstoši Latvijas Soduzpildes kodeksā noteiktajam un nodrošināt notiesāto virzību soda progresīvās izpildes sistēmā (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.¹⁵ panta pirmā daļa).

Izvērtēšanas komisija, izlemjot jautājumu par režīma mīkstināšanu, ņem vērā, vai notiesātais ir izcietis noteikto soda daļu sākotnējā režīma pakāpē, vai viņš atbilst Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta ceturtās daļas nosacījumiem, kā arī tiek ņemta vērā notiesātā

⁷¹ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par ieslodzīto disciplinārsoda veidiem un to skaitu 2019., 2020., 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 2. pielikumu.

⁷² Noteikumi par brīvības atņemšanas iestādes izvērtēšanas komisijas sastāvu, darbības kārtību un lēmumu pieņemšanas kritērijiem. Ministru kabineta 2015.gada 30.jūnija noteikumi nr.345. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/275022-noteikumi-par-brivibas-atnemsanas-iestades-izvertesanas-komisijas-sastavu-darbibas-kartibu-un-lemumu-pienemsanas-kriterijiem> [aplūkots 24.03.2022.].

uzvedība un viņa resocializācijas rezultāti (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.²³ panta pirmā daļa).

Līdz ar to darba autore secina, ka soda izciešanas režīma mīkstināšana ir atkarīga no noteiktas soda daļas pavadīšanas noteiktā soda izciešanas režīma pakāpē, kā arī ir jāpaiet noteiktam laikam no soda, ka ir ticis piemērots sods par režīma pārkāpšanu un ir ticis piemērots pamudinājums, ka notiesātais atbilst uzskaitītajiem noteikumiem un viņš ir atzīts par administratīvi nesodītu. “Turklāt notiesātajam ir jāizrāda iniciatīva mīkstināt soda izciešanas režīmu, vēršoties ar iesniegumu par soda izciešanas režīma mīkstināšanu pie brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka.”⁷³ Darba autore secina, ka ne tikai Latvijas Sodū izpildes kodeksā noteiktie nosacījumi ir pamats tam, lai notiesātais varētu pretendēt uz režīma mīkstināšanu, bet arī paša iniciatīvas izrādīšana, kas sekmētu procesa virzību.

2.2. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde slēgtajos cietumos

Slēgtie cietumi ir brīvības atņemšanas iestādes ar visstingrāko režīmu. Latvijas Sodū izpildes kodeksa 41. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka “režīma pamatnoteikumi brīvības atņemšanas iestādēs ir notiesāto obligāta izolācija un uzraudzība, lai viņiem nebūtu iespējams izdarīt jaunus noziedzīgus nodarījumus; viņiem noteikto pienākumu precīza bezierunu izpilde; dažādi režīma apstākļi atkarībā no notiesāto izdarītā noziedzīgā nodarījuma rakstura, viņa personības un uzvedības”. Atbilstoši Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ panta otrai daļai “slēgtajos cietumos tiek nodrošināta notiesāto pastiprināta apsardze un maksimāla uzraudzība”. Tas ir nepieciešams, jo “slēgtajā cietumā sodū izcieš vīrieši par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, kā arī notiesātie, kas pārvietoti no daļēji slēgtā cietuma par rupjiem vai sistemātiskiem režīma pārkāpumiem (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ panta pirmā daļa)”. 2019. gadā no visiem notiesātajiem (2465) 1857 atradās slēgtajā cietumā.⁷⁴ 2020. gadā notiesāto kopskaits bija 2294 un no tiem 1782 atradās slēgtajā cietumā.⁷⁵ 2021. gadā no 2375 notiesātajiem

---

⁷³ Šileikiste L. Brīvības atņemšanas soda attīstība un izaicinājumi nākotnē. Jurista Vārds. 09.08.2016, nr.32 (935). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/269047-brivibas-atnemsanas-soda-izpildes-attistiba-un-izaicinajumi-nakotne/> [aplūkots 23.03.2022.].

⁷⁴ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2019. gada publiskais pārskats. Rīga, 2020, 4.lpp. Pieejams: <https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati> [aplūkots 23.03.2022.].

⁷⁵ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2020. gada publiskais pārskats. Rīga, 2021, 3.lpp. Pieejams: <https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati> [aplūkots 23.03.2022.].

1760 atradās slēgtajā cietumā.⁷⁶ Darba autore secina, ka kopš 2019. gada notiesāto skaits, kuri atrodas slēgtajā cietumā, ir samazinājies, taču kopš 2020. gada šis skaits ir bijis neliels, ņemot vērā, ka 2020. gadā tie bija gandrīz 100 notiesāto mazāk nekā 2019. gadā.

“Notiesātie, kuri līdz 2021. gada 31. decembrim atradās slēgtā cietuma vidējā pakāpē, no 2022. gada 1. janvāra sodu izcieš slēgtā cietuma augstākajā pakāpē.”⁷⁷ Kā bakalaura darbā iepriekš tika minēts, slēgtajos cietumos pastāv divas režīma pakāpes – zemākā un augstākā. “Notiesātie uzsāk soda izciešanu režīma zemākajā pakāpē” (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.⁴ panta trešā daļa). Lai notiesātais varētu nonākt vieglāka režīma pakāpē, viņam ir jāatbilst noteiktiem nosacījumiem, kas ir minēti Latvijas Soduzpildes kodeksā. Bakalaura darbā iepriekš tika minēti priekšnoteikumi, kuri ir regulēti Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta ceturtajā daļā. Papildus tiem var minēt, ka, lai tiktu pārvietots uz citu režīma pakāpi, “viņam ir jāizcieš ne mazāk kā viena ceturtdaļa no piespriestā soda zemākajā pakāpē. Ne mazāk kā viena ceturtdaļa no piespriestā soda notiesātajam ir jāizcieš soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē. Notiesāto no slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākās pakāpes var pārvietot uz daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstāko pakāpi vai arī atbrīvot no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa likumā noteiktajā kārtībā” (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.⁴ panta trešā daļa). Salīdzinājumā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa redakciju, kas bija spēkā 2010. gadā, ir novērojamas atšķirības 50.³ panta ceturtajā daļā ar redakciju, kas ir spēkā tagad, proti, 50.³ panta ceturta daļa paredzēja, ka “notiesāto var pārvietot no slēgtā soda izciešanas režīma augstākās pakāpes uz daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstāko pakāpi pēc tam, kad izciesta ne mazāk kā puse no soda laika”.⁷⁸ Darba autore secina, ka ar grozījumiem, kuri pieņemti 2014. gada 2. oktobrī,⁷⁹ tika samazināts soda laiks, kāds jāizcieš, lai notiesāto pārvietotu uz daļēji slēgtā cietuma augstāko pakāpi, tādā veidā dodot iespēju notiesātajam ātrāk pārvietoties saistībā ar soda progresīvo izpildi un pretendēt uz sev labvēlīgākiem noteikumiem. Pēc autores domām, šādi grozījumi bija

---

⁷⁶ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par ieslodzīto kopskaitu un izvietojumu cietuma veidos 2021. gadā.

[Nepublicēts materiāls]. Skatīt 1. pielikumu.

⁷⁷ LV portāls. Kāpēc likvidēta slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējā pakāpe. Pieejams:

<https://lvportals.lv/skaidrojumi/336909-kapec-likvideta-slegta-cietuma-soda-izciesanas-rezima-videja-pakape-2022> [aplūkots 15.04.2022.].

⁷⁸ Latvijas Soduzpildes kodekss: LV likums. Pieņemts 23.12.1970. [06.07.2010 red.]. Pieejams:

<https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss> [aplūkots 07.05.2022.].

⁷⁹ Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 02.10.2014. [01.02.2015. red.]. Pieejams:

<https://likumi.lv/ta/id/269521-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa> [aplūkots 07.05.2022.].

nepieciešami, jo, lai notiesātais pretendētu uz pārvietošanu, bija nepieciešams paiet vismaz pusei no noteiktā soda, kas ir ilgs laiks. Tas varēja negatīvi iespaidot tos notiesātos, kuri ir uzlabojuši savu uzvedību un piedalījušies resocializācijas pasākumos. Bakalaura darbā iepriekš tika minēts, ka pirms grozījumiem, kuri tika pieņemti 2022. gada 27. janvārī, slēgtajā cietumā pastāvēja trīs režīma pakāpes, kas ietekmēja laiku, kāds bija jāpavada slēgtajā cietumā. Līdz iespējai, kad notiesātais varēja tikt pārvietots no zemākās pakāpes uz augstāko katrā no šīm pakāpēm vajadzēja pavadīt vienu ceturto daļu no soda (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ panta trešā daļa). Pēc darba autores domām, šī brīža regulējums, ka notiesātajam ir jāizcieš viena ceturtdaļa no soda katrā režīma pakāpē, ir atbilstošs, taču vajadzētu ņemt vērā katra notiesātā ieguldījumu resocializācijas pasākumos, viņa uzvedību un attieksmi pret izdarīto, kā arī izdarītā noziedzīgā nodarījuma smagumu, un, ja var spriest, ka persona atbilst pārvietošanai, tad varētu pieņemt šādu lēmumu.

Citāda kārtība ir noteikta tiem, kuri ir notiesāti ar brīvības atņemšanu uz mūžu. Vīrieši, kuri ir notiesāti uz mūžu “soda izciešanu uzsāk slēgtā cietuma atsevišķajā nodaļā. Atsevišķajā nodaļā uz mūžu notiesātie sodu izcieš divās soda izciešanas režīma pakāpēs – zemākajā un augstākajā. Uz mūžu notiesātais soda izciešanu uzsāk atsevišķās nodaļas soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē. No atsevišķās nodaļas soda izciešanas režīma zemākās pakāpes uz mūžu notiesātos var pārvietot uz atsevišķās nodaļas soda izciešanas režīma augstāko pakāpi, ja uz mūžu notiesātais atsevišķās nodaļas soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē ir izcietis vismaz septiņus gadus. No atsevišķās nodaļas soda izciešanas režīma augstākās pakāpes uz mūžu notiesāto var pārcelt uz slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstāko pakāpi, ja uz mūžu notiesātais atsevišķās nodaļas soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē ir izcietis vismaz trīs gadus, vai atbrīvot no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa likumā noteiktajā kārtībā (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁸ panta ceturtnā daļa)”. Šī atsevišķā nodaļa ar tajā paredzētajām pakāpēm ir ieviesta tikai ar pēdējiem grozījumiem Latvijas Sodū izpildes kodeksā, kuri tika pieņemti 2022. gada 27. janvārī. Pirms tam notiesātos ar brīvības atņemšanu uz mūžu “izvietoja atsevišķā slēgtā cietuma blokā ar pastiprinātu uzraudzību, izņemot sievietes” (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁸ panta pirmā daļa)⁸⁰. Pēc darba autores domām, šāda nodaļa ir vērtējama pozitīvi, jo arī tās personas, kuras ir izdarījušas noziedzīgus nodarījumus, par kuriem ir piespriests mūža ieslodzījums, tiek nodalītas

---

⁸⁰ Latvijas Sodū izpildes kodekss: LV likums. Pieņemts: 23.12.1970. [01.01.2022 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss> [aplūkots 07.05.2022.].

ar domu, ka tās progresīvo soda izpildi veido savā starpā, no sākuma neiesaistot notiesātos, kuri nav notiesāti ar brīvības atņemšanu uz mūžu, bet gan pēc noteikta laika, kad arī vairs nevarētu radīt draudus pārējiem notiesātajiem, var tikt pārvietotas ārpus šīs nodaļas. Ir jāņem vērā, ka šie notiesātie ir bīstamāki un ir nepieciešams ilgāks laiks, lai novērotu un izdarītu secinājumus vai ir mainījies notiesāto raksturs un uzvedība. Tāpat arī uz mūžu notiesāto var “no slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākās pakāpes pārvietot uz daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstāko pakāpi, ja slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē ir izcietis vismaz septiņus gadus. Uz mūžu notiesāto nepārvieto tālākai soda izciešanai uz atklāto cietumu (Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.⁸ panta piektā daļa)”.

Šīs režīma pakāpes atšķiras ar to, kādas tiesības notiesātajiem tiek piešķirtas, piemēram, atrodoties augstākajā pakāpē, ieslodzītajiem ir tiesības “iepirkties komersanta izveidotajā patstāvīgajā tirdzniecības vietā brīvības atņemšanas iestādes teritorijā, taču ieslodzītajiem, kuri atrodas zemākajā pakāpē tādas tiesības nav. Tāpat augstākajā pakāpē ir tiesības izmantot gadā astoņas ilglaicīgās satikšanās, bet zemākajā pakāpē piecas, vai arī augstākajā pakāpē ir tiesības lietot personisko televizoru un radiouztvērēju, taču zemākajā pakāpē šādas tiesības nav”. Šīs tiesību apjoma uzskaitījums nav izvērst, pilns uzskaitījums ir noteikts Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.⁴ panta ceturtajā un piektajā daļā. Iepriekšējā Latvijas Sodu izpildes kodeksa redakcijā pirms pēdējiem likuma grozījumiem, kuri tika pieņemti 2022. gada 27. janvārī, tiesību apjoms bija ierobežotāks, piemēram, ja tagad notiesāto telefonsarunām ir neierobežots skaits, tad pirms tam augstākajā režīma pakāpē tās bija trīs, vidējā divas, bet zemākajā viena telefonsaruna gadā. Kā arī satikšanās reižu bija mazāk, proti, augstākajā pakāpē sešas, vidējā četras, bet zemākajā trīs reizes gadā. Pēc darba autores domām, tik ierobežotas iespējas satikties vai arī sarunāties ar saviem tuviniekiem ir nepieņemamas, jo tas nekādā veidā nenodrošina personas iespējas mainīties. Taču sievietēm par tādu pašu noziedzīgu nodarījumu bija iespējams izmantot tādas pašas tiesības, kādas izmanto pārējie notiesātie, kuri tiek ievietoti daļēji slēgtajā cietumā. Pēc darba autores domām, arī tāds regulējums nebija pamatots, jo sievietes par smagiem noziegumiem varēja saņemt, piemēram, vairāk satikšanās reižu. Taču kā bakalaura darbā iepriekš tika minēts, šī problēma saistībā ar tiesību apjomu, kāds tika piešķirts sievietēm par tīša nozieguma izdarīšanu un vīriešiem par tāda paša nozieguma izdarīšanu ir atrisināts, jo daļēji slēgtajā cietumā un slēgtajā cietumā tiesību apjoms ir vienādots. “Notiesātiem, kuriem ir piespriests mūža ieslodzījums tiesību apjoms atšķiras atšķirībā no pakāpes, kurā izcieš sodu,

piemēram, notiesātajiem, kuri atrodas režīma augstākajā pakāpē ir tiesības izmantot gadā astoņas ilglaicīgās satikšanās, bet zemākajā pakāpē tādas satikšanās reizes var būt piecas. Augstākajā pakāpē ir tiesības dienas kārtībā paredzētajā laikā skatīties televīzijas pārraides ārpus kameras iekārtotā telpā cietuma darbinieku klātbūtnē vai arī ar atļauju lietot televizoru kamerā, taču zemākajā pakāpē tas nav atļauts” (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁸ panta otrā un trešā daļa).

Darba autore saskata problēmu piešķiramo tiesību apjomā, kuri atrodas slēgtā un daļēji slēgtā cietuma zemākajā režīma pakāpē, proti, Latvijas Sodū izpildes kodeksa 49.² panta pirmā daļa neparedz iespēju šiem notiesātajiem īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādi sakarā ar tuvinieka smagu slimību. Pēc darba autores domām, šāds regulējums nav atbilstošs, jo, lai arī kādu noziedzīgu nodarījumu notiesātais būtu izdarījis, viņam var būt cieša saikne ar sev tuvu cilvēku, kuru, iespējams, viņš var redzēt pēdējo reizi. Līdz ar to, ja notiesātajam šāda iespēja netiek dota, tas var ietekmēt viņa psihi un traucēt uzlabot savu raksturu, tāpēc darba autore iesaka, ka, izvērtējot katru konkrēto situāciju individuāli, vajadzētu atļaut izmantot šādas tiesības arī tiem notiesātajiem, kuri atrodas soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē. Kā viens no risinājumiem, ja notiesātais ir bīstams sabiedrībai, ir atļaut viņam īslaicīgi atstāt cietumu kopā ar cietuma darbinieku. Pirms pēdējiem Latvijas Sodū izpildes kodeksa grozījumiem, kas tika pieņemti 2022. gada 27. janvārī, 49.⁴ pants paredzēja notiesātajiem iespēju atvadīties no mirušā tuvinieka cietuma teritorijā, taču šī brīža regulējums paredz notiesātajiem, “vērsoties ar rakstveida iesniegumu pie brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka lūgt atļauju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju, lai atvadītos no tuvinieka” (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 49.⁵ panta pirmā daļa). Pēc darba autores domām, bija nepieciešams mainīt regulējumu, jo atvadīšanos no tuvinieka cietuma teritorijā nevar salīdzināt ar atvadīšanos apbedīšanas vietā – ar pienācīgu ceremoniju un iespēju satikt tuviniekus, taču arī šī brīža regulējums paredz, ka pirms tiek sniegta atļauja tiek izvērtēti vairāki kritēriji, līdz ar to arī ne visiem būs iespēja vienmēr atvadīties no tuvinieka ārpus brīvības atņemšanas iestādes. Darba autore uzskata, ka šajā gadījumā nevajadzētu ņemt vērā noteiktus kritērijus, bet gan, ja notiesātais vēlas un viņam radnieks ir bijis tuvs, ļaut atvadīties no sava mirušā tuvinieka, jo tas viņam var būt svarīgi. Vajadzētu apsvērt to, ka persona tiktu pavadīta cietumu darbinieku pavadībā, kāds kontakts varētu tik pieļauts ar citiem tuviniekiem, kā arī pirms notiesātais dodas uz ceremoniju nevienu par to neinformēt, lai varētu izvairīties no bēgšanas mēģinājumiem vai jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Šo grozījumu pamatā bija Satversmes tiesas spriedums lieta Nr. 2019-32-01 “Par

Latvijas Sodū izpildes kodeksa 49.² panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta otrajam teikumam un 96. pantam”.⁸¹ Notiesātajam, kurš atradās slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējā pakāpē, tika noraidīts lūgums atļaut viņam apmeklēt mātes bēres. Satversmes tiesa noteica, ka šāds regulējums notiesātajam ierobežo Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā ietvertās pamattiesības un līdz ar to nav atbilstošs.

2.3. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde daļēji slēgtajos cietumos

Daļēji slēgtajos cietumos “tiek nodrošināta notiesāto apsardze un patstāvīga uzraudzība” (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁵ panta otrā daļa), taču ne tik pastiprināta kā slēgtajos cietumos. Salīdzinājumā ar slēgtā cietuma uzraudzību, darba autore secina, ka daļēji slēgtajā cietumā uzraudzība un apsardze nav tik pastiprināta, kā slēgtajā cietumā, kas ir pamatoti, ņemot vērā to, ka slēgtajā cietumā atrodas notiesātie par izdarītiem salīdzinoši smagākiem noziegumiem, taču jāņem vērā, ka daļēji slēgtajā cietumā atrodas arī notiesātās sievietes par tīšu noziegumu izdarīšanu, bet uz viņām attiecas tāda pati kārtība, kā uz pārējiem, kuri atrodas daļēji slēgtajā cietumā.

Daļēji slēgtajos cietumos sodu izcieš daudz plašāks notiesāto personu loks nekā slēgtajā cietumā, to regulē Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁵ panta pirmā daļa, proti, “sievietes par tīša nozieguma izdarīšanu; vīrieši par tīša mazāk smaga nozieguma izdarīšanu; vīrieši par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, ja viņi līdz nozieguma izdarīšanai nebija sasnieguši astoņpadsmit gadu vecumu; notiesātie, kas pārvietoti no slēgtajiem cietumiem; notiesātie, kas pārvietoti no audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem pēc pilngadības sasniegšanas, ja viņi sodīti par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu.” Izsvērts notiesāto uzskaitījums ir sniegts iepriekš bakalaura darbā minētajā pantā, kā arī Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.¹ panta trešajā daļā. Darba autore secina, ka ne tikai sievietes par tīša nozieguma izdarīšanu tiek ievietotas daļēji slēgtajā cietumā, bet arī nepilngadīgie, kuri pēc pilngadības sasniegšanas tiek pārvietoti, ja viņi ir izdarījuši smagus vai sevišķi smagus noziegumus. 2019. gadā daļēji slēgtajā cietumā atradās 501 notiesātais no visa notiesāto kopskaita, kas bija 2465.⁸² 2020. gadā tie bija 445 no 2294

---

⁸¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2020.gada 18.septembra spriedums lietā Nr.2019-32-01, Latvijas Vēstnesis, 2020, nr.182. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/317458-par-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa-49-2-panta-pirmas-dalas-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-91-panta-otrajam-teikumam> [aplūkots 08.05.2022.].

⁸² Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2019. gada publiskais pārskats. Rīga, 2020, 4.lpp. Pieejams: <https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati> [aplūkots 23.04.2022.].

notiesātajiem.⁸³ Turklāt 2021. gadā no 2375 notiesātajiem daļēji slēgtajā cietumā atradās 544.⁸⁴ Darba autore secina, ka kopš 2019. gada ir mazliet palielinājies notiesāto kopskaits, līdz ar to arī notiesāto skaits, kuri atrodas daļēji slēgtajā cietumā. Salīdzinājumā ar statistiku slēgtajā cietumā ir novērojams, ka notiesāto skaits ir samazinājies, līdz ar to var secināt, ka ir arī samazinājies to personu skaits, kuri izdara smagus vai sevišķi smagus noziegumus, taču notiesāto kopskaits daļēji slēgtajā cietumā būtiski palielinājies no 2020. gada līdz 2021. gadam.

Daļēji slēgtajā cietumā ir divas režīma pakāpes – zemākā un augstākā. Notiesātie sākumā sodu izcieš režīma zemākajā pakāpē, un tāpat, lai varētu pārvietoties uz augstāko režīma pakāpi vai arī uz atklāto cietumu, ir nepieciešams izpildīt nosacījumus, kuri ir jāizpilda notiesātajiem arī pārējās ieslodzījuma vietās, proti, ir jāatbilst Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta ceturtajā daļā minētajiem nosacījumiem, un “notiesātajam ne mazāk kā viena ceturtdaļa no piespriestā soda jāizcieš soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē. Kā arī ne mazāk kā viena ceturtdaļa no piespriestā soda viņam jāizcieš soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē, lai varētu viņu pārvietot uz atklāto cietumu. Tāpat notiesāto var no soda izciešanas režīma augstākās pakāpes pārvietot uz atklāto cietumu, ja viņš atbilst noteikumiem vai atbrīvot no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa likumā noteiktajā kārtībā” (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.⁵ panta trešā, piektā daļa). Salīdzinājumā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa redakciju, kas bija spēkā 2010. gadā, ir novērojamas atšķirības, cik ilgu laiku bija nepieciešams izcieš soda, lai varētu tikt pārvietots no daļēji slēgtā cietuma uz atklāto cietumu, proti, divas piektdaļas no soda laika (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta trešā daļa). Kā arī 50.⁵ panta trešā daļa noteica, ka pēc ievietošanas cietumā notiesātajam no piespriestā soda laika ir jāizcieš vismaz viena piektdaļa no soda katrā režīma pakāpē. Darba autore secina, ka salīdzinājumā ar 2010. gada Latvijas Soduzpildes kodeksa regulējumu soda daļa, kas bija jāizcieš, lai notiesātais tiktu pārvietots uz atklāto cietumu vai arī uz citu režīma pakāpi, bija lielāks, līdz ar to vajadzēja daudz ilgāku laiku, lai notiesātais varētu pārvietoties sakarā ar soda progresīvo izpildi. Kā bakalaura darbā iepriekš tika minēts, “notiesātos par atsevišķu rupju soda izciešanas režīma pārkāpumu vai sistemātiskiem pārkāpumiem ar brīvības atņemšanas iestādes izvērtēšanas komisijas lēmumu var pārvietot no daļēji slēgtā cietuma uz slēgtā cietuma soda izciešanas režīma zemāko pakāpi (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.³ panta trešā daļa).

---

⁸³ Ieslodzījuma vietu pārvalde 2020. gada publiskais pārskats. Rīga, 2021, 3.lpp. Pieejams:

<https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati> [aplūkots 23.04.2022.].

⁸⁴ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par ieslodzīto kopskaitu un izvietošanu cietuma veidos 2021. gadā.

[Nepublicēts materiāls]. Skatīt 1. pielikumu.

izpildes kodeksa 50.³ piektā daļa)”. Darba autore vēlas norādīt, ka sievietēm, kuras ir izdarījušas vienāda veida noziegumus, par kādiem vīriešus ievieto slēgtajā cietumā, ir iespējams ātrāk pretendēt uz atbrīvošanu no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa, kā arī par sistemātiskiem režīma pārkāpumiem nevar tikt pārvietotas uz slēgto cietumu. Tas, pēc darba autores domām, nav samērīgi, ņemot vērā, ka arī sievietes var izdarīt tikpat smagus noziegumus un var būt sabiedrības drauds, kā arī var būt nepieciešams ilgāks laiks, lai notiesātā persona varētu mainīt savu uzvedību un raksturu. Darba autore uzskata, ka ir nepieciešams noteikt arī sievietēm par tāda paša smaguma noziegumiem ierobežojumus, kas ir vienlīdzīgi ar vīriešiem noteiktajiem ierobežojumiem slēgtā cietumā.

Citādāka kārtība ir sievietēm, kuras ir notiesātas ar brīvības atņemšanu uz mūžu, jo viņas “soda izciešanu uzsāk soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē un pēc ievietošanas cietumā viņām šajā pakāpē jāizcieš ne mazāk kā septiņi gadi. Notiesāto no soda izciešanas režīma augstākās pakāpes var atbrīvot no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa likumā noteiktajā kārtībā (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁵ panta piektā daļa)”. Vēl viena īpatnība ir tāda, ka sievietes, kuras notiesātas ar brīvības atņemšanu uz mūžu, nav iespējams pārvietot uz slēgto cietumu vai arī uz atklāto cietumu. Kā arī par sistemātiskiem režīma pārkāpumiem sievietes nevar tikt pārvietotas uz slēgto cietumu, kā tas var notikt ar vīriešiem, kuri atrodas daļēji slēgtajā cietumā, līdz ar to šī progresīvā soda izpilde sievietēm ir salīdzinoši ierobežotāka nekā vīriešiem.

Tāpat kā slēgtā cietuma režīma pakāpēs, arī daļēji slēgtā cietumā pakāpes lielākoties atšķiras ar tajās paredzēto tiesību apjomu, piemēram, augstākajā režīma pakāpē “var izmantot astoņas ilglaicīgās satikšanās – no divdesmit četrām līdz četrdesmit astoņām stundām, un astoņas īslaicīgās satikšanās – no pusotras līdz divām stundām, turpretī, zemākajā pakāpē var izmantot gadā piecas ilglaicīgas satikšanās – no divpadsmit līdz divdesmit četrām stundām un četras īslaicīgās satikšanās – no pusotras līdz divām stundām. Tāpat režīma augstākajā pakāpē notiesātie var apmeklēt dievkalpojumus cietuma kapelā un tikties ar garīdznieku vienatnē, taču zemākajā pakāpē šādas tiesības nav paredzētas (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁵ panta sestā un septītā daļa)”. Kā arī notiesātie, kuri atrodas zemākajā pakāpē, sodu izcieš slēgtajās kamerās (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁵ panta otrās daļas 2. punkts). Salīdzinot ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa regulējumu, kas bija spēkā pirms grozījumiem, kas tika pieņemti 2022. gada 27. janvārī, darba autore secina, ka notiesātajiem piešķiramo tiesību apjoms nav mainījies.

2.4. Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde atklātajos cietumos

Atklātajos cietumos netiek izdalītas režīma pakāpes. 2019. gadā atklātajos cietumos atradās 86 notiesātie,⁸⁵ 2020. gadā tie bija 49 notiesātie,⁸⁶ bet 2021. gadā no visiem ieslodzītajiem tie bija 54.⁸⁷ Darba autore secina, ka kopš 2019. gada šis skaits ir gan samazinājies, gan pieaudzis, taču skaita ziņā būtiskas izmaiņas nav novērojamas. Atklātajos cietumos sodu izcieš notiesātie “par mazāk smaga nozieguma izdarīšanu aiz neuzmanības, ja brīvības atņemšanas piespriesta uz laiku, ne ilgāku par trim gadiem, un viņi agrāk nav izcietuši sodu brīvības atņemšanas iestādē vai ir izcietuši sodu brīvības atņemšanas iestādē un sodāmība par šādu sodu noņemta vai dzēsta likumā noteiktajā kārtībā; kuri pārvietoti no daļēji slēgtā cietuma; par kriminālpārkāpuma izdarīšanu, ja piespriesta brīvības atņemšana” (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.⁶ panta pirmā daļa). Ar grozījumiem Latvijas Soduzpildes kodeksā, kas tika pieņemti 2015. gada 18. jūnijā,⁸⁸ no likuma tika izslēgts 50.⁶ panta pirmās daļas 1. punkts, kas paredzēja, ka atklātajā cietumā tika ievietoti notiesātie par “kriminālpārkāpuma izdarīšanu, ja viņi agrāk nav izcietuši sodu brīvības atņemšanas iestādē” un 3. punkts, kas noteica, ka atklātajā cietumā tiek ievietoti notiesātie “par kriminālpārkāpuma vai mazāk smaga nozieguma izdarīšanu, kuri pēc pilngadības sasniegšanas pārvietoti no audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem”.⁸⁹

Tā kā atklātajā cietumā uzturas notiesātie, kuri ir izdarījuši mazāk smagu noziegumu, pārvietoti no daļēji slēgtā cietuma, kā arī tie, kuri ir izdarījuši kriminālpārkāpumu, tad “notiesātie uzturas kopmītņu tipa telpās. Dzīvojamās un saimnieciskās telpas var norobežot ar žogu bez ārējās apsardzes, taču notiesātie tiek uzraudzīti, kā arī notiesātos sievietes un vīriešus var turēt vienā atklātajā cietumā (Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.⁶ panta otrā un trešā daļa)”. Pēc darba autores domām, salīdzinājumā ar daļēji slēgto un slēgto cietumu ir pareizi, ka atklātajā cietumā

---

⁸⁵ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2019. gada publiskais pārskats. Rīga, 2020, 4. lpp. Pieejams: <https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publicie-parskati> [aplūkots 23.04.2022.].

⁸⁶ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2020. gada publiskais pārskats. Rīga, 2021, 3. lpp. Pieejams: <https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publicie-parskati> [aplūkots 23.04.2022.].

⁸⁷ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par ieslodzīto kopskaitu un izvietojumu cietuma veidos 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 1. pielikumu.

⁸⁸ Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 18.06.2015. [14.07.2015 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/274970-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa> [aplūkots 08.05.2022.].

⁸⁹ Latvijas Soduzpildes kodekss: LV likums. Pieņemts 23.12.1970. [14.07.2015 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss> [aplūkots 08.05.2022.].

apstākļi ir brīvāki un nav tik ierobežoti, jo ir jāņem vērā, kāds notiesāto loks šajā režīmā izcieš sodu, kā arī tas, ka notiesātie, komunicējot brīvāk, nevar radīt tik lielus draudus viens otram.

Šis cietuma tips no pārējiem atšķiras ne tikai ar notiesāto uzturēšanās vietu, bet arī ar piešķirto tiesību apjomu, piemēram, “brīvības atņemšanas dienas kārtībā paredzētajā laikā uzņemt pie sevis viesus, saņemt sūtījumus vai pienesumus bez ierobežojumiem. Glabāt pie sevis personisko datortehniku ar interneta pieeju un personisko mobilo telefonu (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁶ panta ceturtais daļas 2., 4. punkts)”. Ar 2017. gada 22. jūnija grozījumiem⁹⁰ Latvijas Sodū izpildes kodeksā tika papildinātas notiesāto tiesības, proti, 50.⁶ panta ceturtais daļa paredz, ka notiesātie var izmantot, personisko datortehniku ar interneta pieslēgumu, kā arī mobilo telefonu. Pēc darba autores domām, šādu tiesību piešķiršana notiesātajiem dod lielākas iespējas, piemēram, iegūt izglītību vai strādāt, kas, ņemot vērā cietuma režīmu, ir atbilstoši un palīdzēs notiesātajiem resocializācijas procesā gan iegūt izglītību, gan jaunas prasmes. Tāpat “brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks var atļaut notiesātajam iegūt izglītību izglītības iestādē, kas atrodas ārpus brīvības atņemšanas iestādes teritorijas. Kā arī notiesātais var apmeklēt valsts un pašvaldību iestādes, ja tas nepieciešams viņa sociālo problēmu risināšanai (Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁶ panta piektā un sestā daļa)”. Darba autore uzskata, ka ir pamatoti notiesātajiem sniegt iespēju iegūt izglītību ārpus cietuma teritorijas, jo ir jāņem vērā, ka ne visi notiesātie var atļauties sev iegādāties datoru, kā arī samaksāt par interneta pieslēgumu.

Atsaucoties uz bakalaura darbā iepriekš minēto, saskaņā ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.³ panta piekto daļu “notiesāto par atsevišķu rupju soda izciešanas režīma pārkāpumu vai sistemātiskiem pārkāpumiem ar brīvības atņemšanas iestādes izvērtēšanas komisijas lēmumu var pārvietot no atklātā cietuma uz daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstāko pakāpi”. 2019. gadā no atklātā cietuma uz daļēji slēgtu cietumu tika pārvietoti 9 notiesātie, 2020. gadā 8 notiesātie un 2021. gadā 6 notiesātie.⁹¹ Darba autore secina, ka notiesāto skaits, kuri ir pārvietoti uz daļēji slēgtu cietumu, ir samazinājies un skaits kopš 2019. gada, salīdzinot ar notiesāto kopskaitu, nav liels.

---

⁹⁰ Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017. [01.08.2017 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/292021-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa> [aplūkots 08.05.2022.].

⁹¹ Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par notiesāto pārvietošanu 2019., 2020., 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls]. Skatīt 3. pielikumu.

3. PROGRESĪVĀS BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS SODA IZPILDES SALĪDZINĀJUMS AR ĀRVALSTĪM

3.1 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Igaunijā

Brīvības atņemšanas soda izpildi Igaunijā regulē Ieslodzījuma likums.⁹² Soda izpildes mērķis ir noteikts līdzīgs kā Latvijas Sodū izpildes kodeksa 8. pantā, proti, Ieslodzījuma likuma 6. pants nosaka, ka “ieslodzījuma soda izpildes mērķis ir palīdzēt ieslodzītajiem dzīvot likumpaklausīgu dzīvi un aizstāvēt sabiedrisko kārtību”.

Igaunijā saskaņā ar Ieslodzījuma likuma 6. panta otro daļu ieslodzījums tiek izpildīts slēgtajos vai atklātajos cietumos, atšķirīgi kā tas notiek Latvijā, kur brīvības atņemšana kā bakalaura darbā iepriekš tika minēts, tiek izpildīts trīs cietumu veidos. Atbilstoši Ieslodzījuma likuma 7. panta pirmajai un otrajai daļai “slēgtais cietums ir cietums ar apsargātu sienu vai citu barjeru, kas nodrošina pastāvīgu ieslodzīto uzraudzību, kurā ieslodzīto izmitināšanai ir kameras, kas nodrošina pastāvīgu ieslodzīto vizuālo un elektronisko uzraudzību”. Ieslodzījuma likuma 9. pants paredz, ka “ieslodzītajiem ir atļauts pārvietoties slēgtā cietuma teritorijā cietuma iekšējās kārtības noteikumos un kārtības noteikumos paredzētajās vietās un laikā. Ieslodzītie tiek nodalīti viņiem iedalītās slēgtās kamerās. Pamatotas nepieciešamības gadījumā cietuma dienests var slēgt cietuma kameras vai uz laiku izmitināt ieslodzītos citās telpās, ja tas ir nepieciešams drošības nodrošināšanai. Slēgtajos cietumos var būt ierīkotas atklātā cietuma nodaļas, kas atbilst atklātā cietuma prasībām, un kuros tiek piemēroti atklātā tipa cietumā paredzētie vispārējie noteikumi”.

Atklātie cietumi atbilstoši Ieslodzījuma likuma 9. pantam “ir cietumi ar labi saskatāmām zīmēm apzīmētu teritoriju. Atklātajos cietumos ieslodzītie netiek turēti kamerās, bet gan tiek nodrošinātas dzīvojamās ēkas ar telpām ieslodzīto izmitināšanai”. Atbilstoši 10. pantam “ieslodzītajiem ir atļauts brīvi pārvietoties atklātā tipa cietuma teritorijā no rīta līdz vakaram. Ar ieslodzījuma vietu dienesta atļauju ieslodzītajiem ir atļauts arī pārvietoties ārpus atklātā tipa cietuma teritorijas saistībā ar mācībām, darbu vai veselības aprūpes pakalpojumu nepieciešamību”. Ieslodzījuma likuma 22. pants nosaka, ka “ieslodzījuma vietas darbinieks ar ieslodzītā piekrišanu var viņam piešķirt tādas tiesības kā strādāt ārpus ieslodzījuma vietas teritorijas ar ieslodzījuma vietas darbinieka uzraudzību un bez uzraudzības pārvietoties ārpus

⁹² Imprisonment act [Igaunijas Ieslodzījuma likums]. Pieejams:
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/504112013005/consolide/current> [aplūkots 10.04.2022.].

ieslodzījuma vietas saistībā ar mācībām, darbu, ārstēšanos vai ģimenes apstākļu dēļ. Taču šādas tiesības var piešķirt tādiem ieslodzītajiem, kuru uzvedība ieslodzījuma laikā ir bijusi laba un ir pietiekams pamats uzskatīt, ka ieslodzītais neizdarīs jaunus noziedzīgus nodarījumus, un ka viņš rīkosies saskaņā ar noteikumiem”. Pamatā Igaunijā ir tikai trīs cietumi, proti, Tallinas, Tartu un Viru cietums, kuri vienlaikus ir gan kā slēgtie cietumi, gan atklātie cietumi, proti, netiek atsevišķi izdalīti šie cietumu tipi kā tas notiek Latvijā. Tallinas cietuma tips ir slēgtais cietums un atklātais cietums kopā, kurā sodu izcieš arestēti un notiesāti pilngadīgi vīrieši un sievietes.⁹³ Tartu cietums ir slēgtais cietums ar atklātā cietuma nodaļu, kurā sodu izcieš pilngadīgi arestēti un notiesāti vīrieši un sievietes.⁹⁴ Viru cietums ir slēgtais cietums ar atklātā cietuma nodaļu, kurā sodu izcieš arestēti pilngadīgi vīrieši un sievietes, notiesāti pilngadīgi vīrieši un nepilngadīgie.⁹⁵ Atšķirībā no Latvijas, kur nepilngadīgie sodu izcieš atsevišķā audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, Igaunijā šādas iestādes nav, taču pilngadīgie ir jānošķir no nepilngadīgajiem. Kā viens no principiem ieslodzījumam ir tāds: “ja tas ir iespējams ieslodzītos ievieto tajā cietumā, kurš atrodas tuvāk viņa dzīvesvietai, lai viņš varētu saglabāt kontaktu ar savu ģimeni ieslodzījuma laikā.”⁹⁶ Darba autore piekrīt, ka šāds princips ir nepieciešams, jo tas sniedz iespēju ieslodzītajam sazināties ar savu ģimeni, radniekiem un citām personām, kas palīdz resocializācijas procesam, taču, ņemot vērā cietumu izvietojumu un skaitu, tas nav tik viegli īstenojams, un beigās šis princips var būt neefektīvs, toties tam, ka ir tikai trīs cietumi, var būt savi pozitīvie aspekti, piemēram, šīs ēkas var daudz labāk uzturēt nepieciešamajā kārtībā, jo līdzekļi nav jādalā uz daudz lielāku skaitu.

Ieslodzījuma likuma 11. pants nosaka, ka “ieslodzītos ievieto ieslodzījuma vietās saskaņā ar individuālu soda izciešanas plānu, ņemot vērā viņu piespriedtā soda ilgumu, vecumu, dzimumu, veselības stāvokli un ieslodzītajam raksturīgām pazīmēm”.

Igaunijā tāpat kā Latvijā tiek īstenota progresīvā brīvības atņemšanas soda izpildes sistēma, proti, Ieslodzīto pārvietošana tiek noteikta atbilstoši Ieslodzījuma likuma 19., 20. un 21. pantam. 19. pantā ir noteikts, ka “ieslodzīto var pārvietot no viena slēgtā cietuma uz citu vai no viena atklātā cietuma uz citu, ja tas ir nepieciešams ieslodzītā individuālā soda izciešanas plāna īstenošanai, ieslodzījuma izpildes mērķu sasniegšanai vai drošības iemeslu dēļ”. 20. pantā ir

⁹³ Vanglanteenistus. Tallin prison. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/asutused/tallinna-vangla> [aplūkots 03.05.2022.].

⁹⁴ Vanglanteenistus. Tartu prison. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/asutused/tartu-vangla> [aplūkots 03.04.2022.].

⁹⁵ Vanglanteenistus. Viru prison. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/asutused/viru-vangla> [aplūkots 03.05.2022.].

⁹⁶ Vanglanteenistus. Serving a sentence. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/karistuse-kandmine> [aplūkots 03.05.2022.].

noteikts, ka ieslodzīto pārvietošanu uz atklātā tipa cietumu notiek ar paša ieslodzītā piekrišanu, ja, “pamatojoties uz ieslodzītā individuālo soda izciešanas plānu, kļūst skaidrs, ka ieslodzītajam nav lietderīgi izciest sodu slēgtā cietumā, ja soda neizciestais termiņš nav ilgāks par 18 mēnešiem un ir pietiekams pamats uzskatīt, ka ieslodzītais neizdarīs jaunus likumpārkāpumus”. Atšķirībā no Latvijas, kur notiesātos ar mūža ieslodzījumu nevar pārvietot uz atklāto cietumu, Igaunijā personas, kuras ir notiesātas ar mūža ieslodzījumu, var tikt ievietotas atklātajā cietumā, ja ir izcietušas vismaz 23 gadus no soda. 21. pantā tiek regulēta ieslodzīto pārvietošana uz slēgto cietumu, “ja ieslodzītais neievēro Ieslodzījuma likumu vai ieslodzījuma vietas iekšējās kārtības noteikumus vai izdara jaunus pārkāpumus. Ir atļauts ieslodzīto pārvietot no atklātā cietuma uz slēgto cietumu, ja tas nepieciešams ieslodzījuma mērķu sasniegšanai”. Darba autore secina, ka Igaunijas regulējums neparedz cietumu režīmu pakāpes, taču ieslodzītos var pārvietot gan no atklātā cietuma uz slēgto, gan arī otrādi, tāpat ir iespējams, ka ieslodzīto pārvieto no viena atklātā uz citu atklāto cietumu, kā arī no viena slēgtā uz citu slēgto cietumu.

Ieslodzītajam, kura faktiskais ieslodzījuma termiņš pārsniedz vienu gadu, sastāda ieslodzītā individuālu soda izpildes plānu, kurā nosaka:

- 1) ieslodzītā izvietošanu cietumā;
- 2) ieslodzītā pārvietošanu uz atklāto cietumu vai citu slēgto cietumu;
- 3) ieslodzītā darbaspējas un viņa profesionālās iemaņas;
- 4) nepieciešamība nodrošināt ieslodzītajam vispārējo izglītību vai profesionālo izglītību, vai tālākizglītību profesionālās pilnveides nolūkā;
- 5) ieslodzītajam piešķirtās tiesības;
- 6) ieslodzītā atbrīvošanas sagatavošanai nepieciešamos pasākumus;
- 7) citus pasākumus, kas nepieciešami brīvības atņemšanas soda izpildes mērķa sasniegšanai (Igaunijas Ieslodzījuma likuma 16. pants).

Atbilstoši 12. pantam ieslodzījuma vietās nošķir:

- 1) vīriešus un sievietes;
- 2) nepilngadīgos un pilngadīgos;
- 3) ieslodzītās un apcietinājumā esošās personas;
- 4) personas, kuras savas iepriekšējās profesionālās darbības dēļ ir pakļautas atriebības riskam;
- 5) aizturētās personas;

6) alkohola reibumā esošas personas, kuras vestas, lai atveseļotos no reibuma.

Ir novērojamas arī atšķirības tiesībās personām, kuras atrodas slēgtajos un atklātajos cietumos, piemēram, Ieslodzījuma likuma 46. pants nosaka, ka slēgtajos cietumos nēsā speciālu apģērbu, kuram ir piesprausta zīme ar ieslodzītā vārdu, taču atklātajā cietumā ieslodzītais var valkāt personīgo apģērbu. Tāpat 48. pantā ir noteikts, ka ieslodzītie slēgtajā cietumā var iepirkties veikalos, kas atrodas cietuma teritorijā, taču atklātajā cietumā esošās ieslodzītās personas var iepirkties arī veikalos, kas atrodas ārpus ieslodzījuma iestādes teritorijas.

Izpētot Igaunijas Ieslodzījuma likumu, var secināt, ka būtiskākā atšķirība ir tā, ka Igaunijā tiek izdalīti tikai divi cietuma tipi bez tajos esošajām režīma pakāpēm, līdz ar to ieslodzītie pārsvarā sodu izcieš slēgtā tipa cietumā, taču tiek paredzēta iespēja arī uz mūžu notiesātajiem pārvietoties pa ieslodzījuma vietu veidiem, tajā skaitā uz atklāto cietumu, kā arī ir tikai trīs cietumi Igaunijā, kur vienlaikus ir gan slēgtie, gan atklātie cietumi, kuros atrodas gan abu dzimumu pārstāvji, gan nepilngadīgie, taču, pēc Ieslodzījuma likumā noteiktā, šīs personas ir jānodala atsevišķi. Atklātajā cietumā uzturēšanās apstākļi jau ir vairāk salīdzināmi ar dzīvi brīvībā. Tāpat arī katram ieslodzītajam tiek pievērsta individuāla uzmanība, jo tiek izveidoti soda izciešanas plāni, kuri atbilst konkrētai personai, tajā iekļaujot arī ieslodzītajam piešķirtās tiesības.

3.2 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Vācijā

Brīvības atņemšanas soda izpildi Vācijā regulē Cietumu likums.⁹⁷ Soda izpildes mērķis ir noteikts Cietumu likuma 2. pantā, kas nosaka, ka “izciešot cietumsodu, ieslodzītajiem nākotnē jādod iespēja dzīvot sociāli atbildīgi, neizdarot noziedzīgus nodarījumus. Cietuma soda izpilde kalpo arī sabiedrības aizsardzībai no turpmākiem noziedzīgiem nodarījumiem”. Atbilstoši Cietumu likuma 3. pantam “dzīve ieslodzījuma vietās pēc iespējas jāpielīdzina vispārējiem dzīves apstākļiem. Jebkādas ieslodzījuma kaitīgās sekas ir jānovērš. Ieslodzījums jāplāno tā, lai palīdzētu ieslodzītajam no jauna iekļauties sabiedrībā pēc atgriešanās brīvībā”. Atšķirībā no Latvijas regulējumā noteiktā netiek uzsvērts tieši tas, ka ieslodzījuma apstākļiem ir jābūt pielīdzinātiem pēc iespējas vairāk dzīvei brīvībā.

Saskaņā ar Cietumu likuma 6. pantu “pēc uzņemšanas procedūras tiek veikti pasākumi, lai noskaidrotu ieslodzītā personību un vēsturi. Pārbaudes laikā tiek noskaidrota informācija, kas ir

---

⁹⁷ Prison act [Vācijas Cietumu likums]. Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stvollzg/englisch_stvollzg.pdf [aplūkots 10.04.2022.].

nepieciešama, lai sastādītu saprātīgu soda izciešanas programmu ieslodzītajam, lai pēc atbrīvošanas veiksmīgāk varētu iekļauties sabiedrībā”. Atbilstoši 7. panta otrajai daļai soda izciešanas programmā tiek norādīti šādi pasākumi, proti, izmitināšana slēgtā vai atklātā iestādē, pārvešana uz sociāli ārstniecisku iestādi, sadalījums dzīvojamās un soda izciešanas grupās, darbs un apmācība vai tālākizglītība, īpaši atvieglojumi un soda izciešanas noteikumi, brīvības atņemšanas soda atvieglošana, pasākumi, kas nepieciešami, lai ieslodzīto sagatavotu atbrīvošanai.

Cietuma likuma 10. pants nosaka, ka Vācijā pastāv divi iestāžu veidi, proti, slēgtās un atklātās iestādes. “Slēgtās iestādes ir stingras drošības iestādes ar spēcīgu apsardzi, kas paredzēts ieslodzītajiem, kuri tiek uzskatīti par vardarbīgiem un bīstamiem, radot nopietnu risku sabiedrībai, taču atklātajos cietumos ir zems apsardzes līmenis.”⁹⁸ “Ieslodzīto ar viņa piekrišanu var ievietot atklātā iestādē vai atklātās iestādes nodaļā, ja viņš atbilst nosacījumiem šādai soda izpildei un nav pamata uzskatīt, ka viņš mēģinās izvairīties no soda izpildes un varētu ļaunprātīgi izmantot atklātās iestādes apstākļus jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai, tāpat var tikt pārvietoti atpakaļ uz slēgto iestādi, ja tas ir nepieciešams ieslodzītā soda izpildes programmas realizēšanā” (Cietuma likuma 10. pants). Atbilstoši Cietuma likuma 8. pantam ieslodzītos “neatkarīgi no viņu soda izpildes shēmas var pārvest uz citu cietumsoda izpildei kompetentu iestādi, ja tādējādi tiks veicināta ieslodzītās personas soda izpilde un iekļaušanās sabiedrībā pēc atbrīvošanas vai arī, ja tas ir nepieciešams soda organizēšanai vai citu svarīgu iemeslu dēļ”.

Darba laikā ieslodzītie atrodas kopā. Visiem ir jāstrādā kopā, tas pats attiecas arī uz arod mācību, profesionālo izglītību un citu nodarbošanos. Šo noteikumu var ierobežot, piemēram, ja ieslodzītais baidās no citu ieslodzīto ietekmes. Taču naktīs slēgtajās iestādēs ieslodzītie laiku pavada vieni paši, ar izņēmumiem, ja tas ir nepieciešams īpašu iemeslu dēļ. Atklātajās iestādēs ieslodzītos ar viņu piekrišanu var izmitināt kopā tad, ja ir pamats uzskatīt, ka ieslodzītie viens otru nevarēs negatīvi ietekmēt. Pēc darba autores domām, tāds noteikums, kas paredz iespēju ieslodzītajam atrasties atsevišķi, ja viņš jūtas apdraudēts, novērš konfliktus ieslodzījuma iestādē un uzlabo drošības līmeni, kā arī novērš iespēju ieslodzītajiem kādā veidā iespaidot vienam otru.

“Ieslodzītajiem, lai atvieglotu soda izciešanas apstākļus var tikt dota atļauja regulāri veikt darbus ārpus iestādes darbinieku uzraudzībā vai arī bez uzraudzības kā arī ieslodzītais var uz

---

⁹⁸ Osment L. Lund University. The complexity of Rehabilitation in Open and Closed Prison Setting. Pieejams: <https://lup.lub.lu.se/luur/download?fileOId=8948738&func=downloadFile&recordOId=8948730> [aplūkots 05.05.2022.].

noteiktu diennakts laiku atstāt iestādi darbinieka uzraudzībā vai arī bez uzraudzības, šādu atvieglojumu var piešķirt līdz divdesmit vienai dienai gadā un to var piemērot tad, kad ieslodzītais ir izcietis vismaz sešus mēnešus no sava soda. Ieslodzītie, kuri ir notiesāti ar brīvības atņemšanu uz mūžu atvieglojumu var piešķirt tad, kad viņš ieslodzījumā ir pavadījis desmit gadus. Šādus atvieglojumus var noteikt ar ieslodzītā piekrišanu, ja nav pamata uzskatīt, ka ieslodzītais varētu ļaunprātīgi izmantot šo atvieglojumu un izdarīt jaunu noziedzīgu nodarījumu. Jāņem vērā, ka atvieglojumus var atļaut gadījumos, ja ieslodzījuma vietas atstāšana netraucē soda izpildei” (Cietuma likuma 11. un 13. pants). Salīdzinājumā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa regulējumu notiesātie var lūgt atstāt brīvības atņemšanas iestādi gadījumos, kas saistās ar tuva radnieka smagu slimību, kas apdraud viņa dzīvību, un šo lūgumu var iesniegt tikai tie notiesātie, kuri atrodas daļēji slēgtā vai slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē, atklātajā cietumā vai audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem. Tāpat Vācijas regulējums paredz plašākas tiesības ieslodzītajiem, proti, jebkurai personai var tikt piešķirts atvieglojums bez īpašiem nosacījumiem, taču Latvijas regulējums tik plašas iespējas neparedz, kā arī personām, kuras atrodas zemākajā režīma pakāpē, šādas iespējas vispār nepastāv.

Saskaņā ar Cietuma likuma 15. pantu, gatavojoties ieslodzītā atbrīvošanai, tiek atviegloti ieslodzījuma iestādes noteikumi, proti, ieslodzīto var pārvietot uz atklātu iestādi, ja tas palīdzētu viņa atbrīvošanai, vai arī ieslodzītajam var piešķirt trīs mēnešu laikā pirms atbrīvošanas iespēju pamest ieslodzījuma iestādi līdz vienai nedēļai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka ir novērojamas atšķirības salīdzinājumā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksu, piemēram, Vācijā ir divi ieslodzījumu vietu veidi – atklātais un slēgtais, un šajos cietumos nepastāv režīma pakāpes. Tāpat ieslodzītie kamerās atrodas vieni paši, tikai izņēmuma gadījumos vienā kamerā var atrasties vairāki ieslodzītie, arī dienas laikā, ja ieslodzītais lūdz un tam ir pietiekami pamatots iemesls, ieslodzītais var strādāt vai mācīties nodalīti no pārējiem ieslodzītajiem. Tāpat tiek uzsvērts, ka notiesātajam, pat atrodoties ieslodzījuma iestādē, ir nepieciešams novērst visus kaitīgos šķēršļus un dzīvošana tur ir jāpadara pēc iespējas līdzīgāka dzīvei ikdienā, kā arī neilgi pirms atbrīvošanas ieslodzītajiem tiek atviegloti noteikumi.

3.3 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Norvēģijā

Brīvības atņemšanas soda izpildi Norvēģijā regulē Sodū izpildes likums.⁹⁹ Tā 2. panta pirmajā daļā ir minēts soda mērķis, proti, “sodu izpilda tādā veidā, lai tiktu ņemts vērā soda mērķis, lai netiktu izdarīti jauni noziedzīgi nodarījumi, lai pārlicinātu sabiedrību un sistēmas ietvaros nodrošinātu ieslodzītajiem apmierinošus apstākļus”.

Atbilstoši Sodū izpildes likuma 10. pantam brīvības atņemšanas sods tiek izpildīts:

- 1) cietumos ar augstu drošības līmeni (slēgtie cietumi);
- 2) cietumos ar zemāku drošības līmeni (atklātie cietumi);
- 3) “pusceļa mājās” (no angļu valodas – *halfway houses*);
- 4) ārpus cietuma saskaņā ar likuma 16. pantā minētajiem noteikumiem;
- 5) nosacīti atbrīvojot, ievērojot likuma 43. panta otrās daļas noteikumus.

Cietumos ar augstu drošības līmeni var tikt izveidotas nodaļas ar paaugstinātu drošības līmeni (Sodū izpildes likuma 10. panta otrā daļa). Saskaņā ar Sodū izpildes likuma 11. panta pirmo daļu “notiesātās personas tiek ievietotas cietumos ar augstu drošības līmeni (slēgtajos cietumos), ja vien likums nenosaka citādi. Ciktāl tas ir iespējams un lietderīgi, notiesātās personas ir jāievieto ieslodzījuma iestādē, kura atrodas tuvāk viņu dzīvesvietai”. 11. panta ceturtā daļa nosaka, ka “Norvēģijas Labošanas dienests izskata, vai notiesātā persona brīvības atņemšanas soda izpildi var uzsākt cietumā ar zemāku drošības līmeni, ja viņai brīvības atņemšanas sods ir noteikts uz laiku līdz diviem gadiem. Šāds lēmums netiek pieņemts, ja tas varētu būt pretrunā ar soda mērķi vai ir pamats uzskatīt, ka notiesātā persona izvairīsies no soda izpildes. Īpašos gadījumos lēmumu par ievietošanu ieslodzījuma iestādē ar zemāku drošības līmeni var pieņemt arī, ja brīvības atņemšanas sods pārsniedz divus gadus.”

Norvēģijā tāpat kā Latvijā tiek īstenota progresīvā brīvības atņemšanas soda izpilde, proti, ir paredzēta ieslodzīto pārvietošana no vienas ieslodzījuma vietas uz citu, proti, Soda izpildes likuma 14. pants nosaka, ka Norvēģijas Labošanas dienests var pārvietot ieslodzīto no viena cietuma uz citu, ja:

- 1) pastāv iespēja, ka ieslodzītais ir izdarījis vai izdarīs noziedzīgu nodarījumu;
- 2) ir pamats uzskatīt, ka ieslodzītais izvairīsies no soda izpildes;
- 3) neskatoties uz brīdinājumu, ieslodzītais turpina negatīvi ietekmēt cietuma vidi;

⁹⁹ The Execution of Sentences Act [Norvēģijas Sodū izpildes likums]. Pieejams: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2001-05-18-21> [aplūkots 12.04.2022.].

- 4) pārvietošana ir nepieciešama, lai uzturētu mieru, kārtību un drošību cietumā;
- 5) tas ir nepieciešams ēkas vai personāla stāvokļa, vai telpu trūkuma dēļ.

“Ieslodzītais, kurš atrodas ieslodzījuma iestādē ar paaugstinātu drošības līmeni, var tikt pārvietots uz citu cietumu pat tad, ja nav izpildījies neviens no augstāk minētajiem nosacījumiem, un ja tas ir nepieciešams, lai tiktu novērsti miera, drošības un kārtības pārkāpumi. Notiesātos var pārvietot uz citu cietumu arī pēc viņu pašu vēlēšanās, ja tas ir lietderīgi soda turpmākai izpildei.”

Tāpat kā Latvijā arī Norvēģijā Soda izpildes likums paredz, ka ieslodzīto var pārvietot uz mazāk ierobežojošu režīma ieslodzījuma vietu. Atbilstoši Soda izpildes likuma 15. pantam “ieslodzītos, kuri sodu izcieš paaugstināta līmeņa cietuma nodaļā var tikt pārvietoti uz cietumu ar augstu drošības līmeni, ja pārvietošana nav pretrunā ar drošības apsvērumiem vai arī ieslodzītais neizvairīsies no soda izpildes”. “No augsta drošības līmeņa cietuma var pārvietot uz cietumu ar zemāku drošības līmeni, ja ieslodzītais ir izcietis daļu no piesprietā brīvības atņemšanas soda, pārvietošana nav pretrunā soda mērķim un nav pamata uzskatīt, ka ieslodzītais izvairīsies no soda izpildes. Lēmums par pārvietošanu no cietuma ar augstu drošības līmeni uz cietumu ar zemāku drošības līmeni var tikt pieņemts, kad būs palicis viens gads līdz brīdim, kad personu var nosacīti atbrīvot.” Darba autore secina, ka svarīgākais, kas tiek ņemts vērā, lai personu pārvietotu no viena cietuma uz citu, ir pārvietošanas drošības apsvērumu ievērošana, kā arī ir jābūt pārliecībai, ka persona neizvairīsies no soda izciešanas, jo, pārvietojoties uz mazāk ierobežojošu ieslodzījuma vietu, mainās tās apsardzības līmenis. Līdz ar to ir jāizvērtē katra persona individuāli pirms tā tiek pārvietota, kā arī ir jāņem vērā ieslodzījuma vietā pavadītais laiks. Var novērot atšķirības ar regulējumu Latvijā, piemēram, tiek skatīts, cik ilgs laiks ir pagājis kopš režīma pārkāpuma izdarīšanas, tāpat, vai notiesātajam ir piemērots pamudinājums un vai viņš nav administratīvi sodīts. Šie kritēriji ir detalizētāki nekā Norvēģijas regulējumā, līdz ar to katra pārvietošana tiek sīkāk izskatīta.

Norvēģijā brīvības atņemšanas soda izpilde var notikt arī ārpus cietuma. Soda izpildes likuma 16. pants nosaka, ka “labošanas dienests var pārvietot notiesāto personu soda izciešanai ārpus cietuma, ja pārvietošana ir nepieciešama un piemērota, lai garantētu ieslodzītā attīstību un novērstu jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Ieslodzīto var pārvietot, ja viņš ir izcietis vismaz pusi no viņam piesprietā brīvības atņemšanas soda”. Salīdzinājumā ar Norvēģiju Latvijā nav paredzēta soda izpilde ārpus ieslodzījuma iestādes, taču var tikt piemērota nosacīta

pirmstermiņa atbrīvošana no soda izciešanas ar elektronisko uzraudzību, ja tiek izpildīti noteikti nosacījumi, kas ir minēti Latvijas Soduzpildes kodeksa 79.¹ pantā.

Izpētot ieslodzīto tiesības, var secināt, ka tās ieslodzījuma režīmos neatšķiras, taču tiek veikta dažāda kontrole, lai novērotu, kā tās tiek realizētas. Piemēram, Soda izpildes likuma 30. pantā ir noteikts, ka “ieslodzītie var sūtīt un saņemt pastu, ja vien nav paredzēts citādi. Labošanas dienests pārbauda pasta sūtījumus pirms tie tiek piegādāti vai nosūtīti, ja ieslodzītais atrodas ieslodzījuma iestādē ar paaugstinātu drošības līmeni. Pasta sūtījumus, ja ieslodzītais atrodas ieslodzījuma vietā ar augstu drošības līmeni pārbauda, taču pārbaudi var neveikt, ja tas nav pretrunā ar drošības apsvērumiem. Ieslodzījuma vietā ar zemu drošības līmeni pasta sūtījumus pārbauda tikai tad, ja tas ir nepieciešams drošības apsvērumu dēļ”. Latvijas regulējumā atšķirībā no Norvēģijas regulējumā noteiktā tiek uzsvērts, kāds tiesību apjoms tiek piešķirts katrā cietuma veidā, nevis tikai, kā šo tiesību izmantošana tiek kontrolēta.

Saskaņā ar Soduzpildes likuma 25. pantu “pēc ieslodzīto izteiktas vēlēšanās Labošanas dienests izveido sadarbības padomi, kuru locekļi ir ieslodzīto pārstāvji un personāls, ar mērķi risināt ieslodzījuma iestādes sadzīvīskos jautājumus, taču padomē nedrīkst apspriest jautājumus, kas attiecas uz atsevišķiem ieslodzītajiem un darbiniekiem kā arī jautājumus par drošības pasākumu organizēšanu”.

Līdz ar to var secināt, ka ir novērojamas atšķirības ar Latvijas brīvības atņemšanas soda progresīvās izpildes sistēmu, piemēram, Norvēģijā brīvības atņemšanas sods var tikt izpildīts arī ārpus cietuma. Pēc darba autores domām, tas nav uzskatāms par pamatotu, jo tad zūd jēga brīvības atņemšanas soda piemērošanai. Atšķirība ir arī tajā, ka Norvēģijā ieslodzītajiem ir iespējams piedalīties sadzīvīsku jautājumu risināšanā ar sadarbības padomes palīdzību, kā arī ieslodzītie sodu izcieš kamerās, kurās atrodas vieni paši, kā arī tiesību apjoms ir vienāds, taču atšķiras šo tiesību izlietojuma uzraudzība. Tāpat cietumiem nav režīma pakāpju, kā tas ir Latvijas cietumos.

3.4 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Īslandē

Brīvības atņemšanas soda izpildi Īslandē regulē Soduzpildes likums.¹⁰⁰ Atbilstoši likuma 1. pantam soda mērķis ir “nodrošināt, lai sods tiktu izpildīts drošā un efektīvā veidā, un lai tiktu

---

¹⁰⁰ Execution of Sentences Act [Īslandes Soduzpildes likums]. Pieejams:

<https://www.fangelsi.is/media/skjol/Execution-of-Sentences-Act-No-15--23-March-2016.pdf> [aplūkots 13.04.2022.].

realizēti prevencijas līdzekļi, kā arī samazināt atkārtotu noziedzīgu nodarījumu iespējamību un veicināt notiesātās personas pielāgošanos sabiedrībai”.

Atšķirībā no Latvijas, kurā pastāv arī daļēji slēgtais cietums, Īslandē ir divi cietumu veidi, kuri netiek sadalīti režīma pakāpēs, proti, Sodu izpildes likuma 18. pantā ir noteikts, ka “cietumi ir iedalīti slēgtajos un atklātajos cietumos, kuri var tikt sadalīti nodaļās”. Atbilstoši Sodu likuma 21. pantam “par notiesātā ievietošanu slēgtajā vai atklātajā cietumā lemj Ieslodzījuma vietu pārvalde un Probācijas administrācija”.

“Ieslodzītajiem ir pienākums strādāt vai arī veikt citas ieslodzījuma vietā atļautās darbības. Cietuma direktors lemj par to, kādu darbu ieslodzītie veiks un lemjot par to, tiek ņemts vērā katra ieslodzītā personiskie apstākļi un vēlmes. Ieslodzījuma vietu direktors var lemt, ka ieslodzītais savu darbu veic ārpus ieslodzījuma iestādes darbinieku uzraudzībā. Ieslodzītie strādā katru dienu, izņemot sestdienas no astoņiem rītā līdz pieciem vakarā” (Sodu izpildes likuma 25. pants). Saskaņā ar 27. pantu “ieslodzītie saņem atlīdzību par darba veikšanu vai mācībām. Ja ieslodzīto nav iespējams nodrošināt ar darbu vai arī viņš nav spējīgs strādāt, tad viņi saņem dienas naudu par tām dienām, kurās faktiski būtu bijuši nodarbināti. Ja ieslodzītajiem ir iespējams strādāt vai mācīties, tad dienas naudu nesaņem. Tas pats attiecas uz ieslodzītajiem, kuri tiek atlaisti no darba, vai kuri bez pamatota iemesla atsakās strādāt”. Atšķirībā no Latvijas Īslandes cietumos ir pienākums strādāt, ja vien ieslodzītais nemācās vai arī veselības problēmu dēļ nav iespējams strādāt, taču arī, ja notiesātais atsakās strādāt, tam tas netiek piespiests, bet par to viņš nesaņem dienas naudu.

Atbilstoši Sodu izpildes likuma 31. pantam “Ieslodzījuma vietu pārvalde un Probācijas administrācija var atļaut ieslodzītajam atlikušo soda daļu izciest ārpus ieslodzījuma iestādes, ja viņš iesaistās Ieslodzījuma vietu pārvaldes un Probācijas administrācijas apstiprinātā darbā vai mācību programmā, kas ir daļa no viņa iekļaušanās sabiedrībā. Ieslodzītajam ir jādzīvo speciālā iestādē vai mājā, ar kuru ieslodzījuma iestāde ir noslēgusi līgumu, un tajā viņš atrodas uzraudzībā. Īpašos gadījumos, ieslodzītajam var būt pienākums nēsāt speciālu aprīkojumu, ar kura palīdzību tiktu uzraudzīta un kontrolēta ieslodzītā kustība (elektroniskā uzraudzība)”. Likuma 35. pants nosaka, ka, “ja ieslodzītais neveic darbu vai nemācās, kas bija nosacījums viņa ievietošanai ārpus ieslodzījuma vietas, vai ja viņš bēg no tās, pārkāpj noteikumus, tad Ieslodzījuma vietu pārvalde un Probācijas administrācija var lemt, ka viņam turpmākai soda izpilde ir jāatgriežas ieslodzījuma vietā”. Arī šeit ir novērojama atšķirība salīdzinājumā ar

Latviju, jo personas soda izciešanas laiku var pavadīt ārpus ieslodzījuma iestādes tam paredzētās iestādēs vai mājās gan ar elektronisko uzraudzību, gan bez tās, taču Latvijā tiek paredzēta tikai pirmstermiņa atbrīvošana no brīvības atņemšanas soda ar elektronisko uzraudzību, turklāt netiek paredzēts, ka persona tiks ievietota speciālā mājā.

Kā ir noteikts Soda izpildes likuma 43. pantā, netiek nodalīti sieviešu un vīriešu cietumi vai nodaļas, bet gan, ka abi dzimumi dienas laiku pavada kopā, tas ir, kopā piedalās ikdienas darbos. Taču nakts laikā katra dzimuma pārstāvji atrodas savās noslēgtajās kamerās, un viņiem nav atļauts piekļūt pie pretējā dzimuma kamerām. Pēc darba autores domām, tas nav pareizi, jo ir jāņem vērā, ka vīriešu dzimuma pārstāvji parasti cietumos ir daudz vairāk nekā sieviešu, līdz ar to tas var negatīvi ietekmēt pretējā dzimuma pārstāves. Latvijā šāda sistēma ir paredzēta atklātajos cietumos, kur vienā cietumā sievietes un vīriešus var turēt kopā.

Izpētot ieslodzīto tiesības, var secināt, ka tās tiek nodalītas atkarībā no tā, vai ieslodzītais atrodas slēgtajā vai atklātajā cietumā, piemēram, likuma 45. pantā ir minēts, ka vizītes slēgtajā cietumā ir iespējamās ne retāk kā reizi nedēļā ģimenes locekļiem, bet draugu apmeklējums nedrīkst būt biežāks kā divas reizes mēnesī, taču atklātajā cietumā gan ģimenes, gan draugu apciemojumi ir ne retāk kā katru nedēļu. Likuma 56. pantā ir noteikts, ka ieslodzītajiem, kuri atrodas atklātajā cietumā, var tikt atļauts noteiktos laikos kamerās atrasties ar datoru un mobilo telefonu, kuram ir interneta pieslēgums, taču slēgtajā cietumā šādu iespēju neparedz. Šeit ir novērojams, ka atšķirības tiesību apjomā tiek uzsvērtas tāpat kā Latvijā, piemēram, vai ieslodzītais atrodas slēgtā vai daļēji slēgtā cietuma augstākajā vai zemākajā pakāpē, vai arī atklātajā cietumā, piemēram, saistībā ar satikšanās reižu skaitu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka Īslandē atšķirībā no Latvijas pastāv tikai divu veidu cietumi bez režīma pakāpēm, tāpat nav paredzēta iespēja pārvietoties no slēgtā cietuma uz atklāto cietumu. Toties ir paredzēta iespēja, ka brīvības atņemšanas sodu var izciest ārpus ieslodzījuma iestādes speciāli tam paredzētās iestādēs vai mājās. Tāpat ir novērojams, ka dažas ieslodzīto tiesības tiek dalītas atkarībā no tā, vai ieslodzītais atrodas slēgtajā vai atklātajā cietumā, piemēram, apmeklējumu biežums vai arī, kādas elektroniskās ierīces var tikt izmantotas.

3.5 Progresīvās brīvības atņemšanas soda izpilde Čehijā

Brīvības atņemšanas sodu Čehijas Republikā regulē Soduzpildes kodekss.¹⁰¹

Soduzpildes kodeksa 39.a paragrāfa pirmā daļa nosaka, ka brīvības atņemšanas sodu izpilda vienā no četriem ieslodzījuma vietu veidiem:

- 1) ar uzraudzību;
- 2) ar kontroli;
- 3) ar drošības uzraudzību;
- 4) ar pastiprinātu drošības uzraudzību.

“Līdzās šiem ieslodzījuma iestāžu veidiem ir izveidotas arī iestādes nepilngadīgajiem. Viena cietuma ietvaros var tikt izveidotas dažāda veida nodaļas, piemēram, nodaļas nepilngadīgajiem vai nodaļas mātēm ar bērniem.”¹⁰² Darba autore secina, ka Čehijas cietumu sistēma atšķiras no Latvijas ar cietumu iedalījumu, proti, tie tiek iedalīti pēc to uzraudzības un apsardzes apjoma, un arī netiek izdalīti šo cietumu režīma pakāpes.

Atbilstoši Soduzpildes kodeksa 39.a paragrāfa otrajai daļai ieslodzījuma iestādē:

- 1) ar uzraudzību ievieto tādas personas, kuras notiesātas par noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts aiz neuzmanības, un, ja persona nav izcietusi sodu par tīšu noziedzīgu nodarījumu;
- 2) ar kontroli, ja persona ir notiesāta par noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts aiz neuzmanības, un, ja viņš jau ir izcietis sodu par tīšu noziedzīgu nodarījumu, vai arī, ja persona ir notiesāta par tīšu noziedzīgu nodarījumu uz laiku līdz diviem gadiem, un kurš vēl nav izcietis sodu par tīšu noziedzīgu nodarījumu;
- 3) ar apsardzes uzraudzību, ja nav izpildījušies nosacījumi, lai notiesāto ievietotu ieslodzījuma iestādē ar uzraudzību vai ar kontroli;
- 4) ar pastiprinātu uzraudzību, ja personai kā bīstamam recidīvistam ir piespriests brīvības atņemšanas sods, personai piespriests mūža ieslodzījums vai arī ir notiesāta par īpaši bīstamu noziedzīgu nodarījumu ar brīvības atņemšanu uz vismaz astoņiem gadiem, vai ja viņa ir notiesāts par tīšu noziedzīgu nodarījumu un pēdējo piecu gadu laikā ir izbēgusi no ieslodzījuma iestādes.

---

¹⁰¹ Czech Republic Penal Code. Pieejams: https://www.imolin.org/doc/amlid/Czech_Republic_Penal_Code.pdf [aplūkots 13.04.2022.].

¹⁰² Information on the Service of a Sentence in the Czech Republic. Pieejams: <http://www.europis.org/wp-content/uploads/Czech-Republic-EN-prisoner-information-sheet.pdf> [aplūkots 13.04.2022.].

Tāpat kā Latvijā arī Čehijā ir paredzēta notiesāto virzība. “Tiesa var lemt par ieslodzītā pārvietošanu no viena veida ieslodzījuma vietas uz citu ar noteikumu, ja šī ieslodzījuma vieta atšķiras no tās ieslodzījumu vietas, kurā persona pašlaik atrodas, par vienu pakāpi. Tiesa var pieņemt lēmumu par ieslodzītā pārvešanu uz ieslodzījuma iestādi ar mazāk stingru režīmu, ja pārvietošana veicinās soda izciešanas mērķa izpildi. Tiesa var lemt par notiesātā pārvešanu uz stingrāka režīma ieslodzījuma iestādi, ja ieslodzītā persona pārkāpusi ieslodzījuma vietas kārtības noteikumus, un ja persona ir notiesāta ar galīgo spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts soda izciešanas laikā” (Sodu izpildes kodeksa 39.b paragrāfa pirmā, otrā, trešā daļa).

Izpētot ieslodzīto tiesības, var secināt, ka tās neatšķiras atkarībā no tā, kādā ieslodzījuma vietu veidā notiesātais atrodas, kas ir arī atšķirīgi no noteiktā Latvijā, kur tiesības atšķiras atkarībā no tā, kādā cietuma režīma pakāpē vai atklātajā cietumā notiesātais atrodas, piemēram, Čehijas ieslodzījuma vietās “ir tiesības satīties ar tuviniekiem reizi mēnesī trīs stundu garumā, tāpat vienu reizi nedēļā ir tiesības iepirkties ieslodzījuma vietu veikalā, lai iegādātos pārtiku vai personīgās preces”.¹⁰³

Čehijas sodu sistēmā “tiesnesim ir pilnvaras katru lietu skatot individuāli, ievietot notiesāto personu cita veida ieslodzījuma iestādē nekā tas ir noteikts Sodu izpildes kodeksā, ņemot vērā notiesātās personas iepriekšējo sodāmību, noziedzīgā nodarījuma smaguma pakāpi, un ar noteikumu, ka šis noteiktais ieslodzījuma iestādes veids labāk nodrošinās personas labošanu”.¹⁰⁴ Pēc darba autores domām, šāds regulējums ir pozitīvi vērtējams, jo, ja tiesnesis, izskatot lietu, redz, ka personai būtu labāk sodu izciest citā ieslodzījuma vietas režīmā nekā tas ir paredzēts pēc noteikumiem, tad viņam ir tiesības to mainīt un izvēlēties personai labvēlīgāku ieslodzījuma vietas režīmu, kas var veicināt soda izpildi un personas labošanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka atšķirībā no Latvijas sistēmas, Čehijā pastāv citādi ieslodzījumu iestādes veidi, kuri netiek sadalīti pakāpēs, taču ir paredzēta iespēja, ka ieslodzītās personas var tikt pārvietotas uz vieglāka vai stingrāka režīma ieslodzījuma iestādi. Tāpat netiek izdalītas dažādas šo ieslodzījumu iestāžu veidu tiesības, proti, visiem ieslodzītajiem neatkarīgi no tā, kādā režīmā tie atrodas, ir iespējams satīties ar tuviniekiem, iepirkties veikalā vai arī ir tiesības izmantot telefonu.

---

¹⁰³ Information on the Service of a Sentence in the Czech Republic. Pieejams: <http://www.europis.org/wp-content/uploads/Czech-Republic-EN-prisoner-information-sheet.pdf> [aplūkots 13.04.2022.].

¹⁰⁴ Van Zyl Smit D., Dunkel F. Imprisonment Today and Tomorrow. International Perspectives on Prisoners Rights and Prison Conditions. The Hague/London/ Boston: Kluwer Law International, 2001, p.158.

KOPSAVILKUMS

1. Progresīvā brīvības atņemšanas soda izpildes sistēma ir balstīta uz personu sadalīšanu pa ieslodzījumu vietām un to režīmu pakāpēm, kas izpaužas notiesāto pārvietošanā no viena veida cietuma uz citu, ņemot vērā notiesātā izciesto soda daļu un uzvedību, kuras mērķis ir panākt, lai soda izpildes režīms atbilstu katra notiesātā resocializācijas pakāpei un arī viņa uzvedībai.

2. Izpētot darbā ietvertu ārvalstu regulējumu, var secināt, ka lielākoties tas balstās uz diviem cietumu veidiem, proti, atklāto un slēgto. Darba autore secina, ka ir plānots veikt grozījumus Latvijas Sodu izpildes kodeksā, kuri sekmēs daļēji slēgtā cietuma izslēgšanu. Šāds sadalījums ne tikai ietaupītu valsts budžetu, piemēram, saistībā ar notiesāto konvojēšanu, bet arī atrisinātu problēmu, ka sievietes par tāda paša nozieguma izdarīšanu, par kādiem vīrieši tiek ievietoti slēgtajā cietumā var ātrāk pretendēt uz nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no soda izciešanas. Pēc daļēji slēgtā cietuma slēgšanas būs vienlīdzīgas iespējas pārvietoties soda progresīvās izpildes ietvaros.

3. Izslēdzot no regulējuma daļēji slēgto cietumu, samazināsies iespēja notiesātajiem pārvietoties saistībā ar progresīvo soda izpildi, proti, no slēgtā cietuma nav paredzēta iespēja pārvietoties uz atklāto cietumu, taču saglabāsies iespēja pārvietoties no zemākās pakāpes uz augstāko. Saistībā ar plānoto regulējumu darba autore iesaka papildināt Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.⁴ pantu ar jaunu daļu: “Notiesātajam uz atbrīvošanu no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa ir iespējams tikai tad, ja notiesātais slēgtā cietuma zemākajā un augstākajā pakāpē ir pavadījis ne mazāk kā vienu ceturtdaļu no piespriedtā soda un pēc tam ir ticis pārvietots uz atklāto cietumu.” Tādā veidā nodrošinot, ka tiek veikta progresīvā soda izpilde virzoties ne tikai pa režīma pakāpēm, bet arī cietumu veidiem.

4. Izslēdzot no regulējuma daļēji slēgto cietumu, uz mūžu notiesātajiem tiks izslēgta iespēja saistībā ar progresīvās brīvības atņemšanas soda izpildi virzīties pa cietumiem - šobrīd tiek paredzēts, ka notiesātie uz mūžu var tikt pārvietoti no slēgtā uz daļēji slēgto cietumu. Balstoties uz Igaunijas pieredzi, kur uz mūžu notiesātos var pārvietot uz atklāto cietumu, ja ir pagājuši 23 gadi, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.⁸ panta piekto daļu izteikt jaunā redakcijā: “No slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākās pakāpes uz mūžu notiesāto var pārvietot uz atklāto cietumu, ja uz mūžu notiesātais slēgtā cietuma augstākajā pakāpē ir izcietis vismaz 12 gadus.” Darba autore iesaka pagarināt sākotnējo 7 gadu termiņu,

pēc kura notiesātais uz mūžu šobrīd var tikt pārvietots uz daļēji slēgto cietumu, jo ir jāņem vērā, ka atklātajos cietumos apstākļi nav tik stingri noteikti kā daļēji slēgtajā cietumā, kā arī būtu nepieciešams uz mūžu notiesātajam atklātajā cietumā pievērst lielāku uzmanību apsardzības ziņā.

5. Darba autore iesaka Latvijas Soduzpildes kodeksa 45.² pantu papildināt ar jaunu daļu, ka ne vienmēr varētu atļaut notiesātajiem satikties ar tuviniekiem vai laulāto, kurš atrodas citā brīvības atņemšanas iestādē: “Brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks ir tiesīgs ļaut notiesātajam satikties ar radnieku vai laulāto, kurš atrodas citā brīvības atņemšanas iestādē, šādos gadījumos: ja abi notiesātie nav bijuši līdzdalībnieki noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, ja satikšanās nevar negatīvi ietekmēt resocializācijas procesu, ja satikšanās nevar pamudināt notiesātos uz jaunu noziedzīgu nodarījumu veikšanu.” Protams, pirms atļaujas došanas var tikt ņemti vērā arī citi kritēriji.

6. Būtu nepieciešams mainīt Latvijas Soduzpildes kodeksa 49.² panta pirmo daļu: “Notiesātais, kurš atrodas slēgtā vai daļēji slēgtā cietuma režīma zemākajā pakāpē, ir tiesīgs atstāt brīvības atņemšanas iestādi saistībā ar tuvinieka smagu slimību. Brīvības atņemšanas iestādes priekšniekam, pieņemot šādu lēmumu, ir jāņem vērā vai notiesātais nevar izdarīt jaunu noziedzīgu nodarījumu, kā arī neplāno bēgšanas mēģinājumu.” Šāds regulējums ir nepieciešams, jo notiesātajam tiek liegta iespēja būt ar tuvinieku viņam grūtā brīdī, kā arī notiesātais šo tuvinieku pēc soda izciešanas var vairs nesatikt, kas var būt par pamatu traucētam resocializācijas procesam.

7. Izskatot jautājumu par notiesātā īslaicīgu brīvības atņemšanas iestādes atstāšanu, lai apmeklētu tuvinieka bēres, vajadzētu veikt grozījumus Latvijas Soduzpildes kodeksa 49.⁵ pantā: “Notiesātais drīkst atstāt brīvības atņemšanas iestādi saistībā ar tuvinieka bērēm, ja notiesātais neplāno bēgšanu vai neplāno izdarīt jaunu noziedzīgu nodarījumu. Notiesāto obligāti jāpavada cietuma darbiniekam, par viņu ierašanos atvadīšanās vietā neinformējot tuviniekus. Gadījumā, ja notiesātais izdarījis smagu vai sevišķi smagu noziegumu, sabiedrības drošības dēļ nav pieļaujams kontakts ar citām personām, kuras atrodas atvadīšanās teritorijā.” Šī brīža regulējums paredz, ka pirms dod atļauju apmeklēt tuvinieka bēres, tiek izvērtēti vairāki kritēriji, tas nozīmē, ka visiem šāda iespēja var nebūt pieejama. Taču šāda iespēja ir jāatļauj jebkuram notiesātajam, ja viņš pats ir izrādījis tādu interesi.

8. Pēc autores domām, laika gaitā vajadzētu īstenot praksi, kāda ir ieviesta Igaunijā, proti, astoņu cietumu un audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem vietā, izveidot vismaz trīs, kas būtu gan kā slēgtais cietums, gan vienlaikus atklātais, taču izdalot šo cietumu nodaļas. Tāpat arī nodalot sievietes, vīriešus un nepilngadīgos, jo šī brīža cietumu izvietojums ir neregulārs un šo vēsturisko ēku infrastruktūras stāvoklis ir nepraktisks. Jauno cietumu būvniecība/izveide atbilstu noteiktajiem standartiem, palīdzētu izpildīt efektīvu brīvības atņemšanas soda izpildi, pārmērīgi neizlietotu valsts līdzekļus, kā arī īstenotu principu, ka persona tiek ievietota tuvāk savai dzīves vietai, lai tai būtu lielāka iespēja satīties ar tuviniekiem.

9. Būtu nepieciešams apsvērt iespēju jaunu ieslodzījuma vietu būvniecības gadījumā notiesātos izvietot kamerās pa vienam, kā tas notiek Vācijā (šī brīža infrastruktūras dēļ to nav iespējams izdarīt). Šāds risinājums palīdzētu notiesātajiem, kuri to vēlas, koncentrēties uz sevi, resocializācijas procesu, proti, mainīt savu uzvedību, neiesaistīties konfliktos, tādējādi novēršot iespēju pārkāpt brīvības atņemšanas iestādes noteikumus un panākt to, ka tiek pastiprināta režīma pakāpe.

10. Balstoties uz Norvēģijas pieredzi, lai uzlabotu progresīvo soda izpildes sistēmu, darba autore iesaka Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50. pantā izveidot jaunu daļu, kurā tiktu ietverts regulējums, kas tiktu izteikts šādā redakcijā: “Pēc notiesātā lūguma brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks ir tiesīgs izveidot padomi, kura sastāv no darbiniekiem un notiesātajiem, ar mērķi risināt sadzīviskus jautājumus.” Tādējādi novēršot pārkāpumu skaitu un konfliktus, kas varētu uzlabot brīvības atņemšanas vietas apstākļus.

IZMANOTO AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Banga E. Sodū politika kā brīdinājums. Jurista Vārds, 03.01.2006, nr.1 (404).
Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/124984-sodu-politika-ka-bridinajums/>
2. Cilvēktiesību gids. Ko būtu svarīgi zināt par cilvēktiesībām? Pieejams:
<https://www.cilvektiesibugids.lv/lv/temas/kas-ir-cilvektiesibas/ko-butu-svarigi-zinat-par-cilvektiesibam>
3. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
4. Krūmiņš E. Cietumzinību pamati. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2000.
5. Krūmiņš E., Pokšāns S. Brīvības atņemšanas soda izpilde. 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1996.
6. Lodočkina E. Par alternatīva brīvības atņemšanai nepilngadīgajiem. Jurista Vārds, 30.07.2002, nr.15 (248). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/64814-bpar-alternativam-brivibas-atnemsanai-nepilngadigajiem/>
7. Luksa M. Brīvības atņemšana nav valsts atriebība. Ieslodzīto resocializācija.
Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/255700-brivibas-atnemsana-nav-valsts-atriebiba-ieslodzito-resocializacija-2013>
8. LV portāls. Kāpēc likvidēta slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējā režīma pakāpe? Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/336909-kapec-likvideta-slegta-cietuma-soda-izciesanas-rezima-videja-pakape-2022>
9. Meikališa Ā. Apcietinājums. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1995.
10. Mīncis P. Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
11. Piģēns K. Resocializācija ir brīvības atņemšanas soda galvenais mērķis. Jurista Vārds, 08.10.2019, nr.40 (1098). Pieejams: : <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/275371-resocializacija-ir-brivibas-atnemsanas-soda-galvenais-merkis/>

12. Saeimas preses dienests. Saeima pieņem grozījumus, kas paredz likvidēt slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējo pakāpi. Jurista Vārds, 28.01.2022. Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/zinas/280488-saeima-pienem-grozijumus-kas-paredz-likvidet-slegta-cietuma-soda-izciesanas-rezima-videjo-pakapi/>
13. Šileikiste L. Brīvības atņemšanas soda izpildes attīstība un izaicinājumi nākotnē. Jurista Vārds, 09.09.2016, nr.32 (935). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/269047-brivibas-atnemsanas-soda-izpildes-attistiba-un-izaicinajumi-nakotne/>
14. Škavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds, 14.12.2010, nr.50 (645). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/222609-no-taliona-principa-lidz-resocializacijai/>
15. Škavronska D. Progresīvā brīvības atņemšanas soda izpilde. Jurista Vārds, 28.06.2016, nr.26 (929). Pieejams: <https://juristavards-lv.datubazes.lanet.lv/doc/268891-progresiva-brivibas-atnemsanas-soda-izpilde/>
16. Zahars V. Ar brīvības atņemšanas notiesāto personu klasifikācija Latvijas cietumu reformas kontekstā. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1997.
17. Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Otrais labotais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003.
18. Zahars V. Kriminālsodu un to izpildi vērtējot. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003.
19. Zahars V. Notiesātie – tauta tautā. Kriminālsodu izpildes problēmas. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
20. Cambridge Dictionary. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/prison>
21. Garner B. A. Black's Law Dictionary. Eighth Edition. USA: Thomson West, 2004.
22. Information on the Service of a Sentence in the Czech Republic. Pieejams: : <http://www.euopris.org/wp-content/uploads/Czech-Republic-EN-prisoner-information-sheet.pdf>
23. Jewish Virtual Library. Imprisonment. Pieejams: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0009_0_09513.html
24. Sociology group. Resocialization: meaning, examples and overview. Pieejams: <https://www.sociologygroup.com/resocialization-meaning/>

25. Van Zyl Smit D., Dunkel F. Imprisonment Today and Tomorrow. International Perspectives on Prisoners Rights and Prison Conditions. The Hague/London/Boston: Kluwer Law International, 2001.
26. Vanglanteenistus. Serving a sentence. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/karistuse-kandmine>
27. Vanglanteenistus. Tallin prison. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/asutused/tallinna-vangla>
28. Vanglanteenistus. Tartu prison. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/asutused/tartu-vangla>
29. Vanglanteenistus. Viru prison. Pieejams: <https://www.vangla.ee/et/asutused/viru-vangla>
30. Позньшев С.В. основы пенитенциарной науки. Москва, 1923.

Normatīvie akti

1. Latvijas Sodū izpildes kodekss: LV likums. Pieņemts 23.12.1970. [06.07.2010 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss>
2. Latvijas Sodū izpildes kodekss: LV likums. Pieņemts 23.12.1970. [14.07.2015 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss>
3. Latvijas Sodū izpildes kodekss: LV likums. Pieņemts 23.12.1970. [01.01.2022 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss>
4. Latvijas Sodū izpildes kodekss. LV likums. Pieņemts 23.12.1970. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss>
5. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts: 17.06.1998. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>
6. Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums: LV likums. Pieņemts: 31.10.2002. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68492-ieslodzijuma-vietu-parvaldes-likums>
7. Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 02.10.2014. [01.02.2015 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/269521-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa>
8. Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 18.06.2015. [14.07.2015 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/274970-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa>

9. Grozījumi Latvijas Sodu izpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017.
[01.08.2017 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/292021-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa>
10. Grozījumi Latvijas Sodu izpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 15.06.2021.
[29.06.2021 red.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/324252-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa>
11. Grozījumi Latvijas Sodu izpildes kodeksā: LV likums. Pieņemts 27.01.2022.
[04.02.2022 red.] Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/329679-grozijumi-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa>
12. Noteikumi par brīvības atņemšanas iestādes izvērtēšanas komisijas sastāvu, darbības kārtību un lēmumu pieņemšanas kritērijiem. Ministru kabineta noteikumi Nr.345. Pieņemti: 30.06.2015. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/275022-noteikumi-par-brivibas-atnemsanas-iestades-izvertesanas-komisijas-sastavu-darbibas-kartibu-un-lemumu-pienemsanas-kriterijiem>
13. Kriminālsodu politikas koncepcija. Apstiprināta ar Ministru kabineta 09.01.2009 rīkojumu nr.6. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891>
14. Tieslietu ministrija. Likumprojekta “Grozījumi Latvijas Sodu izpildes kodeksā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/70832206-086e-4e01-84ad-0460df8d29b2/download
15. Czech Republic Penal Code [Čehijas Republikas Soduzpildes kodekss]. Pieejams: https://www.imolin.org/doc/amlid/Czech_Republic_Penal_Code.pdf
16. Execution of Sentences Act [Īslandes Soduzpildes likums]. Pieejams: <https://www.fangelsi.is/media/skjol/Execution-of-Sentences-Act-No-15--23-March-2016.pdf>
17. Imprisonment act [Igaunijas Ieslodzījuma likums]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/504112013005/consolide/current>
18. Prison act [Vācijas Cietuma likums]. Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stvollzg/englisch_stvollzg.pdf
19. The Execution of Sentences Act [Norvēģijas Soduzpildes likums]. Pieejams: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2001-05-18-21>

Juridiskās prakses materiāli

1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra spriedums lietā Nr. 2018-25-01, Latvijas Vēstnesis, 2019, nr.228. Pieejams: :
<https://likumi.lv/ta/id/310595-par-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa-50-4-panta-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-91-pantam>
2. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2020.gada 18.septembra spriedums lietā Nr. 2019-32-01, Latvijas Vēstnesis, 2020, nr.182. Pieejams:
<https://likumi.lv/ta/id/320309-par-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa-45-panta-piektas-dalas-pirma-teikuma-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-96-pantam>
3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2021.gada 15.janvāra spriedums lietā Nr. 2020-21-01, Latvijas Vēstnesis, 2020, nr.12. Pieejams:
<https://likumi.lv/ta/id/320309-par-latvijas-sodu-izpildes-kodeksa-45-panta-piektas-dalas-pirma-teikuma-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-96-pantam>
4. Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2019. gada publiskais pārskats. Rīga, 2020. Pieejams:
<https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati>
5. Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2020. gada publiskais pārskats. Rīga, 2021. Pieejams:
<https://www.ievp.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati>
6. Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārskats par ieslodzīto kopskaitu un izvietojumu cietuma veidos, par kopskaitu audzināšanas iestādēs nepilngadīgajiem 2021. gadā, par notiesāto pārvietošanu no atklātā cietuma uz daļēji slēgto cietumu, par pirmstermiņa atbrīvošanu, par režīma maiņu, par pamudinājumiem, kas tika piemēroti notiesātajiem, par ieslodzīto disciplinārsoda veidiem un to skaitu 2019., 2020., 2021. gadā. [Nepublicēts materiāls].

PIELIKUMS

1. pielikums

2021. gada 31. decembrī ieslodzījuma vietās atradās 3183 ieslodzīto:

- apcietinātie – 808
- notiesātie – 2375

Ieslodzīto izvietojums 2021. gada 31. decembrī

- Atklātā cietuma nodaļas 54
- Daļēji slēgtie cietumi 544
- Slēgtie cietumi 1760
- Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem 17
- Izmeklēšanas cietumi 808

2. pielikums

Sodu veids	Piemēroto sodu skaits		
	2019	2020	2021
Izteikts brīdinājums	709	674	631
Aizliegts izmantot personisko televizoru vai radiouztvērēju līdz vienam mēnesim	6	17	7
Izteikts rājiens	981	861	781
Aizliegts uz laiku līdz vienam mēnesim pirkt pārtikas produktus un tabakas izstrādājumus	639	710	565
Aizliegta kārtējā telefonsaruna (slēgtā cietumā)	97	149	31
Aizliegtas telefonsarunas līdz 10 dienām (daļēji slēgtajā cietumā)	0	2	0
Aizliegt kārtējo videosaziņas iespēju (uz visu mūžu ieslodzītie)	0	0	0
Aizliegta kārtējā satikšanās	225	141	196
Ievietots soda izolatorā vai disciplinārajā izolatorā	639	560	642
Aizliegts atstāt ciet. admin. Norādīto teritoriju (atklātajā cietumā)	0	2	0
Aizliegt kārtējo radnieku u.c. personu apmeklējumu (not. atkarību mazin. progr.)	0	0	0
Atcelt iepriekš piešķirto pamudinājumu (not. atkarību mazin. progr.)	0	0	0
Kopā	3296	3116	2853

Pārkāpumu skaits					
2019		2020		2021	
kopskaits	no tiem rupji	kopskaits	no tiem rupji	kopskaits	no tiem rupji
4042	1447	3873	1462	3532	1580

Pamudinājuma veids	Piemēroto pamudinājumu skaits		
	2019	2020	2021
Izteikta pateicība	1115	909	1021
Atļauts izmantot papildus telefonsarunu	134	197	103
Papildus piešķirta īslaicīgā vai ilgstošā satikšanās	1006	567	309
Nepilngadīgajiem atļauts atstāt iestādi vecāku vai iestādes darbinieku pavadībā	23	9	0
Atzīt notiesāto par atbilstošu LSIK 50.3 panta ceturtajā daļā minētajiem nosacījumiem pirms tajā noteiktā termiņa beigām	46	70	56
Atklātajos cietumos – papildus vienu reizi mēnesī atļauts izbraukt no cietuma teritorijas uz laiku līdz divām vai piecām diennaktīm	595	289	168
Atļauts īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju līdz trim diennaktīm gadā	12	1	7
Nepilngadīgajiem atļauts īslaicīgi atstāt iestādes teritoriju līdz piecām diennaktīm gadā	0	1	0
Tiesības veikt video zvanus divas reizes mēnesī līdz 30 min. (notiesātajiem, kas iesaistīti atkarību mazināšanas programmā).	16	17	2
Kopā	2947	2060	1666

3. pielikums

	2019	2020	2021
Režīma pastiprināšana	38	32	69
Režīma mīkstināšana	130	60	76
Pārvietošana no atklātā cietuma uz daļēji slēgto cietumu	9	8	6
Pirmstermiņa atbrīvošana no soda izciešanas	208	160	141

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs "Progresīvā brīvības atņemšanas soda izpildes sistēma" izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Gerda Tomsone-Kizeva _____

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Lekt. Mg. iur. Evija Vīnkalna _____ / _____
(personiskais paraksts) (datums)

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 2022.gada 23.maijā.

Metodiķe: Iveta Balode _____
(personiskais paraksts)

Recenzents (-e): _____ / _____
(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2022.gada __.____. prot. Nr.____. vērtējums _____(_____)

Komisijas sekretārs (-e): _____